Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית | HATOREN | גליון לג (קלג)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

1. פרשת השבוע:
שלטון עמים או שלטון מעמדות?
2. על סף גאולתנו (ב).
פ. ווייסמאן.
3. וכי יתקפוך הגעגועים... (שיר).
הלל בבלי.
4. באניה.
איתמר בן־אבי.
5. בסופה (ספור).
אברהם שוער.
6. אנחנו ושכנינו (א).
איתמר בן־אב״י.
7. המעפילים (ג—ד).
מ. שיינקין.
8. חדשות ומאורעות.
9. התנועה הלאומית.
10. שונות.

VOL. V | NEW YORK, NOVEMBER 8, 1918 | No. 33 (133)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvasant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

VOL. V NEW YORK, NOVEMBER 8, 1918 No. 33

הַתֹּרֶן

יוצא לאור על־ידי
ח ב ר ת ה ת ו ר ן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית — ניו־יורק, ד' כסלו, תרע"ט — גליון שלשים ושלשה

לְתְשׂוּמַת־לֵב קוֹרְאֵינוּ

אָנו מעירים בזה את דעת אלה מקוראינו, הנוהגים להתרשל במשלוח דמי החתימה בעתה ודוחים את תשלומיהם לאחר זמן, עד בוא אליהם דרישות מיוחדות מאת לשכת עתוננו. — כי מכאן ולהבא מוכרחים אנחנו להנהיג שיטה אחרת, שיטה מדויקת, בענין התשלומים. על־פי הפקודה החדשה, שיצאה מטעם הדיפארטמנט למלחמה, אָסור לכל עתון לשלוח את גליונותיו לחותמיו טרם שלמו את מחירו הקצוב בשלמות. ובהתאם להפקודה הזאת אי־אפשר יהיה לנו לנהוג עם החותמים המתרשלים לפנים משורת הדין, ככל אשר עשינו עד עתה, ו„התורן" לא ישלח אליהם עד־אם ימציאו להלשכה את דמי החתימה למפרע.

הנהגת „התורן".

פַּרְשַׁת הַשָּׁבוּעַ

שִׁלְטוֹן עַמִּים אוֹ שִׁלְטוֹן מַעֲמָדוֹת?

אין לנו כמעט מלחמה גדולה, שלא הביאה אחריה לעולם איזו מחלה המיוחדת לה, איזה דבר או איזו מגפה, שלא ידעום מקודם. המלחמה האחרונה, בהיותה הכבירה במלחמות, מלחמה ללא דוגמה הן לפי היקף שטחה והן לפי מספר האוכלוסין שהשתתפו בה, הביאה אחריה שתי מחלות בבת־אחת: את קדחת החפירות ואת ה„בול־שיוויזם". בהמחלה הראשונה מטפלים חכמי הרפואה, המומחים למקצוע החידקים, אלה מחריבי עולם, ש„אלמלי ניתנה הרשות לעין לראותם לא היתה כל בריה יכולה לעמוד בפניהם". המחלה האחרונה הרגיזה ממנוחתם את כל אלה, הרואים את שלום החברה ואת התקדמותה בבטול ההכוכים והנגודים שבין המעמדות ובהשגת הארמוניה בין נותני העבודה ובין מקבליה, אבל לא בשלטונו של מעמד ידוע, אשר יטביע את חותמו הוא על מהלך החיים והתפתחותם, אחת היא אם המעמד השליט מגין על הרכוש או דוגל הוא בשם העבודה. המחלה הראשונה הפילה רבים חללים בצבאות הלוחמים, ומשם התפשטה לכל העולם. המחלה האחרונה החריבה לעת־עתה מדינה אחת גדולה, אבל גם את תכונתה הכירו, כי מחלה מתדבקת היא וכי עלולה גם היא לעבור ממדינה למדינה ולשים שמות בכל העולם, אם אך לא יאחזו באמצעים נמרצים בעוד מועד להלחם נגדה ולעצור בעד התפשטותה.

וילחמו נגד ה„בולשיוויזם" לא רק אלה, שאינם מודים בתורת מארקס ושיטתו המדעית, כי־אם גם הרבה, הרבה מתלמידיו, הרואים ברבם את החוזה הגדול של סדר־עולם חדש, היוצא ועולה בהכרח הגיוני מתוך כל ההתפתחות ההיסטורית של החברה. הם ילחמו נגד ה„בולשיוויזם" דוקא מפני שתורת רבם חביבה עליהם, דוקא מפני שהם מאמינים בהשגמתה ובנצחונה המוחלט

במשך הזמן ודוקא מפני שרוצים הם לקרב את נצחונה — עד כמה שאפשר לקרב קצין ולהחיש גאולות. הם יעמדו בשורה הראשונה של הלוחמים נגד ה„בולשיוויזם“, מפני שרואים הם, כי ה„בולשיוויקים“ בעצמם מחריבים את העולם, שהם רוצים לבנות, על־ידי קיצוניות האמצעים, שהם משתמשים בהם, על־ידי הקנאות העוברת כל גבול ועל־ידי האכזריות הנוראה, המונחות ביסוד כל פעולותיהם והמזכירות נשכחות מתקופת יוהאן האיום; מפני שרואים הם, כי כמו לפני המהפכה, בימי שלטונו של הסדר הישן, כן גם עתה עושה השליט מה שלבו חפץ: הוא העד, הוא השופט והוא גם התליין, ואין להרהר אחר מדותיו, ואין לבקר את מעשיו, ואין לערער על גזר־דינו, כי בידו החרב, והברזל החד נותן תשובה על כל שאלות החיים; מפני שרואים הם, כי הרדיפות, העינויים, המכות והעושק לא חדלו מתוך חיי החברה, אלא שנהפך רק הסדר, עליונים למטה ותחתונים למעלה, הנרדפים היו לרודפים, המעונים למענים, המוכים למכים והעשוקים לעושקים. ופלצות אוחזת אותם בראותם, כי באו קיצונים ומשתמשים בתגא של החוזה הגדול ומשניאים את תורת רבם על אלפים ורבבות, שהיו מתקרבים אליה, ודוחים את הגאולה, שאותה חלם החוזה.

אָמנם אין איש יודע, כמה תמשך המלחמה הזאת בה„בולשיוויזם“ וכמה כחות ילכו לאבוד וכמה קרבנות יפלו משני הצדדים, עד שיעלה בידי האנושיות העיפה וההרוסה למצוא את הדרך הממוצעת ולבנות עולם חדש על הריסותיו של הישן. יש לשער, כי ה„בולשיויזם“ יעבור גם לאויסטריה, מפני שגם אויסטריה מדינה מנומרת היא ועלולה היא להתפרדות ולהתפוררות אולי במדה עוד יותר מרובה משכנתה הגדולה הסלאבית. על גרמניה אין סכנת ה„בולשיויזם“ מרחפת, אפילו אם יהרסו אָשיותיו של הסדר הישן לגמרן, ואפילו אם תהפך גרמניה לממשלה ריפובליקאית. העם הגרמני בשלמותו לא יתן שתהרס בבת־אחת תרבותו, מפני שכת אחת רוצה לעשות נסיונות, שאין איש יודע עדיין את תוצאותיהם, ואם גם העם הגרמני יתקרב אל האידיאל הנובע מתורת מארקס, לא יקנה את עולמו בקפיצת־הדרך, כי־אם בצעדים מדודים, ויהיה מטפס ועולה ממדרגה למדרגה. כך חושבים רבים, שתכנו את רוחו של העם הגרמני. כך מעידים רבים מהמארקסיסטים שבגרמניה גופה. אבל אם ימצא, שהם טעו בחשבונם, וכי המהפכה, שבאה ברוסיה ושמתחילה להתפשט כעת גם באויסטריה, תמצא לה קן גם בגרמניה, אָז תתפרץ אחרי כלות המלחמה הנכחית מלחמה חדשה בין ממשלות־ההסכם מצד אחד ובין אגודת העמים, שתתאחד על בסיסו של ה„בולשיוויזם“ מן הצד השני. האגודה החדשה תהיה מורכבת מרוסיה, אויסטריה וגרמניה, והמלחמה החדשה תהיה כבדה וקשה ממלחמת העמים שקדמה לה, אבל יש לראות מראש, כי גם מהמלחמה הזאת תצאנה ממשלות־ההסכם וזר הנצחון על ראשן. קושרי המלחמה יהיו האנגלא־זאכסים, והצרפתים והאיטלקים יעזרו על־ידם, כי לא יוכלו להנתק מעל פוריהם ומציליהם במלחמת העמים.

ב„האיוונינג פוסט“ הניו־יורקי, בשני בחודש זה, נדפסה שיחה מענינת עד למאד, שהיתה להרברט הורוויל, סופרו הקבוע של העתון הנזכר, עם מנהיגה של מפלגת העבודה האנגלית, ארתור הנדרסון. על השאלה: אם יש בדעת המפלגה לברוא אגודה של מפלגות הפועלים שבכל העולם במקום אגודת העמים, שכך הרבו ומרבים לדבר עליה, ואם יש בתוך מפלגת־העבודה האנגלית זרמים המתאימים למוסד ה„מועצות“ שברוסיה? — השיב הנדרסון תשובה מפורטת וברורה. לפי תשובתו אין כל יסוד להניח, כי מפלגת־העבודה האנגלית אומרת לפעול באיזה נגוד לאגודת העמים ולהנהיג את הדיקטא־טורה של הפרוליטאריון לפי נוסח רוסיה. אדרבה, היא מצדה תשתמש גם היא בכל האמצעים הנמצאים ברשותה לעזור, כי הרעיון על־דבר אגודת העמים יצא לפועל, מפני שגם היא רואה באגודת העמים את הערובה היותר נאמנה בעד שלום העולם. אָמנם רוצה היא, שהאגודה הזאת תהיה באמת באת־כח העמים, ולא אגודה של דיפלומאטים, העושים מעשיהם על חשבון עצמם, מבלי שאול את פי העם, שבשמו הם מדברים. מפלגת־העבודה האנגלית אינה מפלגה של מעמד ידוע, כי־אם מפלגה עממית היא במלוא מובן המלה ופתוחה היא לקלוט לתוכה לא לבד את העובדים והפועלים, המתפרנסים מעמל־כפיהם, כי־אם גם את כל אלה, המוצאים את מחיתם מעבודת המח. אחדים נסו לנעול את דלתיה בפני העובדים מהסוג השני, אבל הרוב הכריע אותם. ומזה יש לשפוט עד כמה רחוקה מפלגת־העבודה האנגלית מה„בול־שיוויזם“ ומשיטת שלטונו. זאת היתה בקצרה תשובתו של הנדרסון. ושוב נבא, שאחרי המלחמה יוסרו הרבה מהחכוכים שבין המעמדות, כי בעלי חרכוש ישתדלו בעצמם לתת להעובדים מקום יותר גדול בהנהגת הממשלה, כדי להנצל ממהפכות, המביאות רק חורבן והרס לעולם.

כה רואים אָנו, כי קץ המלחמה לא יביא בבת־אחת את השלום המקווה, כי דאגה הולכת ודאגה באה, כי שאלות נפתרות ושאלות מבצבצות ועולות, וכי עוד רבות יאָבק בן־האָדם עם מכשולים ומעצורים, העומדים לשטן על דרך השתלמותו.

עַל סַף גְּאֻלָּתֵנוּ

מאת

ק. ווייטמאן.

ב.

יודע אָנכי, כי לְהרבה מהציוניים, הרואים את תנועתנו רק כתנועה פוליטית, יראה מאמרי הקודם במסקנותיו העיקריות זר ומתמיה, ואפשר שיעורר בקרבם גם לעג או מרירות. ביחוד יודע אָנכי את הרגשות, שאפשר להם להתעורר בלבות הציוניים ה„איקונומיים“ שלנו, אלה הרואים בתחית עמנו על ארצו רק תנאי ובסיס למלחמת־מעמדות „נורמאלית“ ותחית „תעשיה“ יהודית טהורה ועצמית.

אָמור יאמרו: לפנינו עם, שחסרים לו התנאים היותר הכרחיים לקיום מדיני וכלכלי טבעי; לפנינו עם, שאחרי מאות שנים של נדודים וטלטולים, גזירות ושמדות הוא רואה את האפשרות הממשית הראשונה לרכוש לו ארבע אמות משלו ואויר חפשי לנשימה; — והנה באים בני־אָדם ומדברים ראמות ונשגבות על איזו מוסר ומדות טובות ותעודות נאצלות — כלום אין בזה משום הזיה ורומאנטיות רגשנית, או משום „לעג לרש“?

לאלה שיבואו בטענות כאלו אפשר להשיב בשאלה: האם באמת ובתמים חושבים אתם את חיי כל העמים החפשים והנאורים לחיים טבעיים? האם לחיים שיש בהם מלחמות הרג ואבדון במשך דורות ותקופות, לחיים של דלות מנוולת ותחלואים ופגעים רעים, — תוצאות דלות כזאת, — לחיים של צער ויסורים אין קץ, של צעקות חמס ודמעות עשוקים, לחיי זמה ושכרות ועריצות ושלטון אָדם באָדם, — האם לחיים כאלה תקראו חיים טבעיים?

בעלי הנפש היפה ובעלי הדעה הישרה של כל האומות מתמרמרים על חיים כאלה. העזים והאמיצים שבאנשים האלה עורכים מלחמה בלתי־פוסקת נגד החיים הללו וקוראים לחיים יותר אנושיים, יותר מוסריים ואציליים, ויש שמוסרים את נפשם על קדושת תביעותיהם ושאיפותיהם. ואנחנו, שחסרים אָנו התנאים המדיניים והכלכליים ההכרחיים, — כלום אין לנו לשאוף לקיום נעלה ומוסרי עוד בטרם נבראו לנו התנאים הללו? וכי משום שעומדים אָנו על סף יצירתם של חיינו החדשים, אין לנו הזכות או החובה לתת להם צורה אידיאלית ומוסרית, שאליה שואפים טובי האנושיות בכל דור ודור? וכלום אין הדבר גלוי וידוע לפנינו, כי ל ב נ ו ת בנין על יסודות חדשים ולפי תבנית חדשה נקל יותר מ ל ת ק ן בנין ישן־נושן, שנתקדש בקדושת המסורה וההרגל?

אולם מבלי הסתפק בשאלות ותשובות כאלו, אני נוטל לי את העוז להוסיף ולאמר, כי אם אין לפנינו מטרה רמה ונשגבה בבנין חיינו החדשים, אם מטרתנו היחידה היא רק חיים כחיי כל העמים כ ע ת, — אין טעם ואין הגיון בבנין של חיים חדשים...

צריך להטעים ולהזכיר מאה פעמים ואחת, כי שאלת קיומנו איננה שאלת הפרנסה, או שאלה של כבוד ועוז מדיני וחברתי. אילו היתה לנו שאלה כזאת בלבד, לא היתה ל נ ו ת נ ו ע ה צ י ו נ י ת ב ע ו ל ם. המוני היהודים במערב־אירופה ובאמריקה אינם צריכים לפרנסה במדה יותר מרובה מהמוני עמים אחרים, ואם נותנים הם או עתידים לתת את ידם לציון, בודאי אין זה בשביל הפרנסה הצפויה ממנה. המוני היהודים ברוסיה — אָמנם חייהם כ ע ת אינם חיים, אבל גם אָדם פסימי ביותר לא יחליט, כי ימי המהומה והמבוכה ההווים בארץ האומללה ההיא ימשכו לאורך ימים. ממשלת־הזדון של הרומאנובים ודומיהם לא תשוב עוד. הסדר האיקונומי הבא או שיחזור לקדמותו או שיהיה סוציאלי. באופן הראשון יהיה מצבם הכלכלי של אחינו ברוסיה דומה למצב יתר חלקי עמנו בשאר הארצות הנאורות, ובאופן השני — הלא הסדר הסוציאלי יהיה קיים על־פי הנוסחה העצמית של הרעיון הסוציאלי, ולא על־פי נוסחת הבולשיוויקים. באופן כזה הרי לא יהיה הבדל, במובן הכלכלי, בין היהודים ובין שאר יושבי הארץ ההיא.

ואם נשקיף על הענין מבחינה מדינית, הרי ספק גדול הוא, אם נגיע בזמן מן הזמנים לאותו הכח והעוז והכבוד הפוליטי, שיש להעמים האדירים מטפוסם של הגרמנים, הבריטים ודומיהם. עוד דורות רבים נמצא בחסותה של איזו ממשלה או ממשלות זרות, ובכמה ענינים נהיה תלויים בדעת אחרים. ואם אפילו נצליח להיות עומדים ברשות עצמנו, כהסרבים או הבולגארים, האם כדאי לנו לרבז ולאמץ את כל האנרגיה הלאומית שלנו, להשקיע את כל הכחות החמריים והרוחניים שלנו, הדרושים בשביל השגת מטרה כזאת? והרי אני חוזר שוב על השאלה, שנשאלה ראשונה על־ידי „אחד־העם“, ושנשנתה ושולשה על־ידי אחרים מטובי סופרינו פעם בגלוי ופעם ברמז: האם לגאולה כזו צפינו ויחלנו במשך דורות רבים? האם זאת היא המטרה, שאליה נשאנו את נפשנו ואליה התפללנו, וזאת היא „תקות המשיח“ הנהדרה, שהאירה את מחשכי חיינו במשך אלפי שנה ושנתנה טעם לחיינו הנוראים ועוז לנפשנו הנענה לשאת ולסבול את החיים הללו?

אָנו מוצאים לנו זכות וטעם והגיון ואומץ לעשות את הנסיון ההיסטורי הגדול שלנו, שאין דוגמתו בתולדות העמים העתיקים והמודרניים, אם רואים אנחנו בו מטרה גדולה ונשגבה, וזאת היא — להיות „עם חכם ונבון“: להוריש לבנינו אחרינו את תורתם ומשאות־נפשם של ישעיהו וירמיהו, הלל ובן־זכאי, לטעת בלבותיהם את

דעותיהם של רב סעדיה גאון ורבנו בחיי, הרמב"ם והלוי, להלהיב את נפשות הדורות הבאים בקדושתם ואצילותם ורוח התלהבותם של האר"י, הבעש"ט ובעל „קדושת לוי", להקנות את רגשי התמימות והפשטות והצניעות והטהרה של הגאון מווילנה ותלמידיו ותלמידי־תלמידיו, שזווים והדרם עדיין נסוכים בשרידי־פליטי בתי־המדרש והישיבות העתיקות. והעיקר — להשרות באהלי המוני ישראל, היושבים בארצם, החפשים והגאים והנאורים, אותה השכינה התמה, הישרה, הצנועה, הלבבית והטהורה, שהיתה שרויה על א ה ל י ה מ ו נ י נ ו ב ג ל ו ת, השכינה שעשתה את המונינו לחטיבה מיוחדת בין המוני כל הגויים ושקולה נשמע מבין השורות של מבחר יצירותיה של ספרותנו החדשה, ה ג ל ו ת י ת...

מביעים אנו את רגשי קצפנו העז על ה„רבנים", המתנגדים לתחיתנו בשם איזו „תעודה" — חיצונית, מזויפת ונבובה. היינו מתמרמרים עליהם אפילו אם היינו בטוחים, כי הם בעצמם מאמינים בה, בהתעודה הזאת, באמת ובתום־לבב, מפני שעל־ידי הטפתם לתעודה כזאת הם רוצים להפוך אותנו ל„גבעונים" רוחניים, למשמשים ומשרתים של א ח ר י ם. אבל מי זה ירהיב עוז בנפשו ללעוג לנו, אם אנחנו אומרים להחזיק בתעודתנו הפנימית, האמתית, ש ה י א כ ו ל ה ש ל נ ו ו ב ש ב י ל ע צ מ נ ו, אם יש בנפשנו לזכות ולהצדיק את עבודתנו הגדולה והקשה לתחיתנו במטרה רמה ואידיאלית זו, שתכנה הוא הפיתוח והטיפוח של כשרונותינו וסגולותינו הטבעיים ויסודה הוא — חיים שיש בהם מוסר וצדק ומדות טובות ומעשים טובים?

* * *

ידוע הדבר, כי השאלות הסוציאולוגיות הן היותר סבוכות ומורכבות. אי־אפשר בשום אופן לסמנן ולהציב גבולות להן באותם סימני הבירור והבטחון וההגדרה, שמסמנים את סוג השאלות, הנוגעות לטבע של החי, הצומח והדומם. וביחוד אין הכלל „סוף מעשה במחשבה תחילה" שולט בשאלות אלו. חוקרים ומתקני־עולם באים ומחשבים חשבונם של עולמות ומתווים דרכים ועושים רשימות ותכניות — והחיים עושים את שלהם והולכים בדרכים עקלקלות ונעלמות, שאין להעלותן על הדעת והדמיון. ואף־על־פי־כן גם הענין הזה אינו נותן מקום ליאוש. כשרוצים בני־אדם לצור צורות חדשות של חיים וליתן גוון ידוע לרוח האנושיות, הרי יש להם סיוע וחיזוק גדול ב ח נ ו ך ה ד ו ר ו ת ה ב א י ם.

החנוך — זהו הלבוש הגלוי והנראה, שבו מתלבש הרעיון האנושי הטמיר והנעלם. החנוך — הוא המעשה החיצוני של הרצון האנושי הפנימי.

בארץ־ישראל הולך ונמסר חנוך בנינו לרשותנו א נ ו. אנחנו נעשים שם בעליו ה י ח י ד י ם. זוהי הזכות הראשונה והעיקרית, שבה מזכה אותנו גאולתנו. החנוך הוא אחד ה„תנאים האילימנטאריים" של קיום לאומי טבעי ובריא. אבל כאן מתעוררת השאלה: הלא לכל העמים יש זכות כזאת ותנאי כזה, — האם יהיה איפוא החנוך שלנו דומה להחנוך המצוי אצל כל העמים? אין כל ספק, כי חנוך בנינו בארצנו לא יהיה דתי במובן שיש לו פה באמריקה, — אצל ה„משמרים" או ה„מתקנים" — וגם לא במובן של ה„חדר" הישן. החנוך בארץ־ישראל יהיה א נ ו ש י ־ כ ל ל י. אבל מה זה חנוך אנושי־כללי? האם יש טפוס של חנוך כזה, אחד ומיוחד, שהוא סמל השלימות, ושאנחנו, בתור עם מתחדש, נשתמש בו בארצנו, או אם המושג הזה עדיין ניתן להתפרש לכמה פנים?

מבלי הכנס בחקירות רבות על־דבר השאלה החשובה הזאת, הדורשת טפול מיוחד, עלי להסתפק בהחלטה קצרה ומופשטת, כי ישנן שתי תעודות עיקריות לחנוך. האחת היא: להכשיר את החניך להחיים המעשיים ולחיי החברה לשם הנאתו ה ח ו מ ר י ת, לתועלתו ולתועלת החברה. הדרך למלוא התעודה הזאת הוא קנין י ד י ע ו ת במדה מספיקה. התעודה השניה היא: להקנות לחניך מדות מתוקנות ומעשים טובים, זאת אומרת — להתקינו ולעשותו אישיות מ ו ס ר י ת. לתכליתה של התעודה הזאת דרושות לא ידיעות בלבד, כי־אם גם פיתוח ר ג ש ו ת ו נ ט י ו ת ו ס ג ו ל ו ת יפים, וביחוד — ה ר ג ל י ם רצויים. מובן הדבר, כי התעודות הללו שתיהן נעוצות ותלויות זו בזו ואין גבולים מסוימים ביניהן. אולם יש שמטעימים ומדגישים את היסוד הידיעתי ו ה ת ו ע ל ת י ־ ה ח ו מ ר י שבחנוך, ויש שנותנים את היתרון להיסוד המוסרי־הנפשי. לפי התעודות הללו מכוונים הלמודים, שהם הדרכים והאמצעים להן. למודי הטבע והמדע מכוונים אל הראשונה. למודי הספרות, הדת, ההיסטוריה וכיוצא בהן — אל השניה.

כשנשוה את החנוך היהודי אל החנוך שאצל כל העמים, נמצא, כי אצלנו, וביחוד בדורות הקודמים, היה החנוך כ ו ל ו מכוון אל התעודה השניה, אל התעודה המוסרית, בעת שהחנוך האירופאי והאמריקאי הוא ב ע י ק ר מכוון אל התעודה הראשונה, ורק מקצתו אל השניה. כשבאים אנו לארץ־ישראל, תעמוד לפנינו השאלה בכל גודל חשיבותה: החנוך האנושי־הכללי שנתן לבנינו — האם נמוד אותו במדה המקובלת אצל כל העמים, או במדה אחרת? ביתר בירור: איזה יסוד נדגיש בו: את היסוד התועלתי או את היסוד המוסרי? מתוך האמור למעלה, כי עלינו לשאוף בראשית יצירת חיינו לקיום רוחני יותר נעלה ומוסרי, יש לנו תשובה ברורה אחת לשאלה ההיא. בחנוך בנינו אנו נדגיש ונגביר את היסוד המוסרי. אנחנו נעשה זאת מפני שיודעים ומכירים אנו, כי טפוסה של האישיות היהודית בגולה הוא יותר מתוקן ושלם במובן הרוחני־המוסרי מהטפוס האירופאי והאמריקאי, כי היהודי חניך החדר ה„ישן" הצטיין במדותיו ובמעשיו מה„גוי" או היהודי חניך האסכולה המודרנית; וביחוד — מפני שאנו רואים בעינינו ומרגישים בכל נימי לבנו, כי החנוך, העומד על התועלת המעשית וההנאה החומרית בלבד, לא

די שאיננו מביא לידי חיי מוסר ומדות טובות, אלא שאין בו כדי להביא גם לידי אושר ועונג ושמחת־החיים ושלות־הנפש, שהם תכלית חיי העולם הזה. זאת ועוד אחרת. לחנוך המוסרי, במובן העברי, שואפים טובי הפדגוגים והמחנכים של כל האומות המתוקנות, ואמונתנו חזקה, כי הוא הוא אשר יהיה בעתיד ה ח נ ו ך ה א נ ו ש י ־ ה כ ל ל י.

מובן הדבר, כי שום איש לא יעלה על דעתו להוציא מבית־הספר העברי בארץ־ישראל את הלמודים הטכניים המדעיים. תשוקתו הרבה של עם ישראל לחכמה ומדע, צמאונו הגדול להתחקות על פלאי העולם ומסתרי הבריאה, שנעשו לאחת מסגולותיו הטבעיות, יעוררוהו בארצו החפשית להגדיל ולהאדיר את החכמה והמדע במדה לא־פחותה משהוא עושה זאת בגולה בתנאים נוחים וגם בלתי־נוחים. אבל ת כ ל י ת החנוך בארצנו, תעודתו העיקרית, יהיו המדות הטובות והמעשים הטובים.

וכשתתעורר אצלנו מלחמה בשל החנוך, לא תהיה המלחמה הזאת רק בדבר ה ל ש ו ן של החנוך, כי־אם גם בדבר ה ת ו כ ן. אלה שעמדו על טיב החנוך העברי והכללי וערכם לנו בתור עם ידרשו תכנית רחבה של למודי ספרותנו העתיקה והחדשה, הספרות שאין כמוה בכל אומה ולשון שבעולם עשויה לפתח את היסודות המוסריים של נפש האדם. חומש ורש"י, נ"ך ותלמוד, מדרשים ואגדות, ספורי מעשיות וטעמי מצוות ומנהגים, יצירותיה של ספרותנו החדשה — כל התוכן המוסרי העשיר הזה תפוס יתפוס מקום יותר חשוב אצלנו מהרבה למודים שיש בהם משום תקונו של גוף האדם והנאתו. דירות נאות וכלים נאים, אור אלקטריה וצנורות שונים מתחת להאדמה וכל תשמישי הקולטורה האנושית החמרית היה יהיו לנו גם בארץ־ישראל. אבל יחד עם זה יהיו לנו גם ששון־החיים הנאצלים ושלות־הנפש הרוממה, ואור השבתות והמועדים, והתלהבות של נשמת חסידים, ו„הנאה מזיו השכינה", וכל אותו הליריזם המיוחד במינו, החם והמחמם, הענוג והעמוק כאחד, המתוק והחריף, הריאלי ורומאנטי, — שזכר אין לו אצל הגויים, וגם לא אצל היהודים באמריקה ובמערב־אירופה, מפני שהחנוך האנושי־הכללי, הניתן בעת לבנינו, אין בכחו להטעימם אפילו אחד מששים מכל הדברים האלה...

* * *

ועוד שאלה אחת:

המדינה היהודית, שאנו עומדים ליסד, — מי יעמוד בראשה? מי יהיו הנשיאים, המחוקקים, השופטים, המורים ויתר פרנסי הצבור?

התשובה על השאלה הזאת ברורה מאד.

אם מדינתנו תהיה כמדינות כל העמים, הלא ברי הוא, כי עלינו להעמיד בראשה את חניכי אירופה ואמריקה, המנוסים בכל עניני הפוליטיקה והדיפלומאטיה והנימוסים, המקובלים בארצות האלה. אולם אם רוצים אנו ליסד לא לבד „מדינת־היהודים" כי־אם גם מדינה י ה ו ד י ת, אין עלינו אלא להרכיב אלופים לראשנו דוקא מ„ילידי הגיטה", אלה שלמדו את תורתנו ולשוננו, שספגו אל קרבם את רוח תרבותנו ומסורתנו, שהיהדות בכל צורותיה נבלעה בדמם ובשרם ולא נפגמה אף משהו על־ידי השכלתם האירופאית.

תשובה אחרת אין. כי אם נתנהג בענין זה כמו שאנו נוהגים בגולה, שאנו נותנים ל ז ר י ם למשול בנו, הרי אנו פוגמים את מדינתנו בראשית יצירתה. הזרים הללו יטביעו את רוחם על כל מהלך חיינו, וכעבור דור או דורות נהיה מהצועקים ואינם נענים. וכל מה שאירע בגולה יארע גם בארצנו. אמנם פרנסינו מילדי הגיטה אינם מצטיינים באותם הקנינים והמדות הטכניים והחיצוניים, הדרושים למנהיגי צבור מדיני, אולם דוקא מפני שהקנינים והמדות הללו הם טכניים וחיצוניים אפשר לקנות אותם בנקל, להתרגל אליהם ולעשותם ל„טבע שני", בעת אשר הפרנסים הזרים, המצוינים בכל המעלות החיצוניות הללו, לא יוכלו ל ע ו ל ם לקנות את התרבות ואת הרוח ואת התורה ואת המסורה ואת כל המדות ה ע ב ר י ו ת, הנחוצות למדינה יהודית, מפני שכל הדברים האלה באים בירושה מדור לדור ואינם נקנים במשיכה.

ובכלל כבר הגיעה השעה, שנחדל להתפעל ולהתבטל מפני כשרון־המעשה וחריצות־העבודה של אחינו חניכי התרבות האירופאית והאמריקאית. אם לב חם וסוער יש, אם שאיפות גדולות וכוונות טהורות ישנן, היה תהיה גם היכולת לסגל את כל הדרכים והאופנים, הדרושים להוצאת הרעיון אל הפועל. אולם אם הלב יבש ונבוב, ויש רק חוש מעשי או מסחרי ונסיון טכני, — לא יהיו להמעשים כל תוכן וטעם וערך.

ועוד דבר עלינו לזכור: שנוי־ערכין גדול מתחולל כעת בכל העולם כולו. ממשלת ה„פוליטיקה" תעבור מן העולם. במקום דיפלומאטיה של פניות וכוונות, התחכמות והתפתלות, ידרשו העמים מאת מנהיגיהם סגולות אחרות לגמרן: לבבות תמים ונאמנים וידיעות עמוקות בתורת נפש העמים ומשפחות האדם. ואנחנו, שמעולם לא עסקנו בפוליטיקה, נעמיד מתוכנו מנהיגים ופרנסים, שיהיו מומחים דוקא למקצועות האלה.

נבואתו של יוצר הציונות הרוחנית־המוסרית, „אחד־העם", כי „תשועת ישראל תבוא לא על־ידי דיפלומאטים, כי־אם על־ידי נביאים", לא נתקיימה. התשועה הזאת באה על־ידי המאורעות העולמיים הכבירים והדיפלומאטיה הכרוכה בהם. אבל קיומו והתפתחותו של ישראל בעתיד ל א ח ר שתבוא תשועתו יהיו מותנים דוקא על־ידי „נביאים".

כִּי יִתְקְפוּךָ הַגַּעְגּוּעִים...

מאת
הלל בבלי.

כִּי יִתְקְפוּךָ הַגַּעְגּוּעִים, בְּנִי, גַּעְגּוּעִים טְמִירִים,
אֶל עוֹלָם זָר לְךָ וּמִמְּךָ נֶעֱלָם
בִּימֵי הַסְּתָיו הַחוֹלְמִים וְהַנּוּגִים; —
כִּי יָבוֹא צַעַר אִלֵּם אֶל לְבָבְךָ, צַעַר נֶעְכָּר,
בְּלִי שֵׁם וְנִגּוּן וּבְלִי פֵּשֶׁר,
לֹא תֵדַע שַׁחֲרוֹ, אֵיךְ כַּנּוֹתוֹ; —
כִּי תִשְׁתּוֹחֵחַ בְּךָ נַפְשְׁךָ מֵרֹב חָזוֹן,
חֶרֶשׁ חֶרֶשׁ כִּי תִתְעַנֶּה
מֵעוֹצֶר יָגוֹן וּמַכְאֹב; —
וְרֵעַ אֵין לְךָ וְעָמִית אַיִן
לְגַלּוֹת לוֹ וּלְתַנּוֹת לוֹ וּבְחֵיקוֹ לִשְׁפֹּךְ
גַּעְגּוּעֵי־לִבְּךָ, סוֹד־יְגוֹנְךָ, קְשִׁי מַכְאוֹבְךָ
וְהֶמְיַת נַפְשְׁךָ הָעוֹטְיָה וְהַדָּוָה; —
פְּנֵה וְסוֹב לְךָ, קוּם וּבוֹא
אֶל הַשָּׂדֶה וְאֶל הַיַּעַר, בְּנִי.
דּוּמָם תַּעֲמֹד בְּלֵב שָׂדֶה. הַס וָהָס.
עַיִן צוֹפָה, אֹזֶן פְּקוּחָה וּמְקוֹר־לֵב נִפְתָּח,
וְשָׁמַעְתָּ וְהִרְגַּשְׁתָּ בַּעֲלִיל: עוֹד לֵב אֶחָד, לֵב אֵיתָנִים,
הוֹמֶה, מַכֶּה וּמִסְתָּעֵר וּמִתְנַעְנֵעַ וּמִשְׁתַּפֵּךְ —
לֵב הַשְּׁדֵמָה הוּא, זוֹ שְׁדֵמַת־בָּצִיר,
עוֹטְיָה, שׁוֹמֵמָה, בּוֹדֵדָה,
רְוַת־הַצַּעַר וְהָרַת־הַיָּגוֹן,
הַמִּסְתָּעֵר וּמִתְנַעְנֵעַ וּמִשְׁתַּפֵּךְ וּמִתְפַּלֵּל לוֹ בִּיחִידוּת
תְּפִלַּת־בָּצִיר, תְּפִלָּה זַכָּה.
וְגוֹאֵל אֵין וּמְנַחֵם אֵין לַשְּׁדֵמָה בִּדְמִי יְגוֹנָהּ —
עֲזוּבָה הִיא, נִשְׁכָּחָה הִיא מֵרֶגֶל אָדָם,
רַק פֶּלֶג קָטָן, עָכוּר, זוֹעֵם יַעַבְרֶנָּה,
וְנָשָׂא אִתּוֹ עַל־פְּנֵי תְהוֹמוֹ לְמִשְׁמֶרֶת
אֶת סוֹד־יְגוֹנָהּ וּמַכְאוֹבָהּ...

וְאֶל הַיַּעַר תָּבוֹא וְנִבַּטְתָּ וְרָאִיתָ:
עוֹמְדִים גָּלְמֵי עֵצִים קוֹפְאִים, קָרְחֵי־רֹאשׁ וַחֲשׂוּפֵי־גְוִיָּה,
חָרוּת חֶרֶת הַסְּתָיו חוֹתַם־הָעַצֶּבֶת עַל פָּנֵימוֹ
וּמֶלֶךְ הַשִּׁמָּמוֹן נָטָה אָהֳלוֹ בֵּינֵימוֹ.
וְכִי תַטֶּה אָזְנְךָ וְנַפְשְׁךָ כִּי תְכַוֵּן
לְנַהִי רוּחַ עַז בֵּין עֳפָאִים יַךְ וְיַעֲבוֹר,
וְהִקְשַׁבְתָּ וְהִרְגַּשְׁתָּ בַּעֲלִיל: עוֹד נֶפֶשׁ אַחַת, אַדִּירַת־נֶפֶשׁ
הוֹמָה, בּוֹכָה וּמִתְיַפֵּחָה וּמִתְרַפְּקָה וּמִשְׁתּוֹחֲחָה —
נֶפֶשׁ יַעַר הִיא, יַעַר בָּצִיר,
נִסִּיךְ הַיָּגוֹן, עֲנַק הַבְּדִידוּת,
הַמִּתְיַפַּחַת וּמִתְרַפֶּקֶת וּמִשְׁתּוֹחַחַת וּמְפַלְּלָה בִּיחִידוּת
תְּפִלַּת־הַשַּׁלֶּכֶת, תְּפִלַּת־לַחַשׁ.
וְגוֹאֵל אֵין וּמְנַחֵם אֵין לַיַּעַר בִּקְשִׁי חֶבְלוֹ —
עָזוּב הוּא וְנִשְׁכָּח הוּא מֵרֶגֶל אִישׁ וּמִכְּנַף צִפּוֹר
רַק עֲרָבוֹת חֲבוּטוֹת וָעִיר פֹּה וּזְעֵיר שָׁם עוֹד תָּנַעְנָה,
וְלָחֲשׁוּ וְלָאֲטוּ וְשִׁלְּחוּ עַל־פְּנֵי רוּחַ עוֹבֵר
אֶת רָז שִׁמְמוֹנוֹ וְעַצַּבְתּוֹ הַסְּתוּמָה . . .

וְלַמָּרוֹם תִּשָּׂא עֵינְךָ וְרָאִיתָ:
פְּנֵי שָׁמַיִם זוֹעֲפִים, עֲגוּמִים לְךָ נִבָּטִים,
וְצֵל מַעֲטֵה־אֶבְלָם גַּם עָלֶיךָ פָּרוּשׂ.
וְכִי תַקְשִׁיב קֶשֶׁב וַחֲזוֹן רוּחֲךָ כִּי יִפְרוֹץ,
וְהִסְכַּתָּ וְהִרְגַּשְׁתָּ בַּעֲלִיל: עוֹד רוּחַ אַחַת, רוּחַ גְּדוֹלָה,
הוֹמָה, נִרְגָּשָׁה וּמִתְפָּעֲמָה וּמִתְעַטְּפָה וּמִתְרוֹצְצָה —
רוּחַ עֶלְיוֹן הוּא, נִשְׁמַת־עוֹלָם,
הַמִּתְפָּעֲמָה וּמִתְעַטְּפָה וּמִתְרוֹצְצָה וּמְקוֹנְנָה בִּיחִידוּת
קִינַת־הַסְּתָיו, קִינָה מָרָה.
וְגוֹאֵל אֵין וּמְנַחֵם אֵין לַבּוֹרֵא בְּמְרִי אֶבְלוֹ —
עָזוּב הוּא וְנִשְׁכָּח הוּא וּבוֹדֵד הוּא בִּשְׁמָיו;
רַק גְּדוּדֵי עָבִים יִתְעוּ וִירַחֲפוּ עַל־פְּנֵי עַרְבוֹת־שְׁחָקִים,
וְהִרְעִיפוּ עַל־פְּנֵי רַחֲבֵי כָּל הַבְּרִיאָה
אֶת יְגוֹן הַבּוֹרֵא וּנְהִי אֶבְלוֹ —
חֶרֶשׁ, חָרֶשׁ . . .

— — — — — — — — —

ניו־יורק, תרע"ח.

באניה

מאת

ראובן ברייינין.

באנית פינלאנד, בדרכי מניו־יורק לבלגיה. במחלקה השניה.

8 מאי, שנת 1910.

היום יפה וחם. הים שוקט. כמעט כל הנוסעים באניה זו מרגישים את עצמם בקו הבריאות. מסביב לי אנשים זרים. אין אני יודע אף אחד מהם מי ומה הוא, ויש בי החפץ להתבונן עליהם, מבלי אשר יכירוני ומבלי אשר ידעו, כי מתבונן אני עליהם.

הנני לעשות בפנקסי ציונים הטופים ורשימות קצרות ממראה עיני, ממשמע אזני ומהרהורי לבי. הסופר שבי תובע את תפקידו.

אחד הנוסעים בקש היום בבוקר לעשות מנין בהתא הצר שלו ולהתפלל בצבור, כי אבל הוא. בקש ומצא בכל המחלקה שלנו רק חמשה יהודים אשר נאותו לחפצו. האבל הביע לפני כל אחד מהנוסעים את צערו על שלא עלתה בידו להתפלל תפלת הקדיש על אביו המת. איש לא השתתף בצערו. האבל התקרב אלי ויספר לי, מבלי אשר בקשתיו, את כל אשר עמו והלק גדול מתולדותיו. יליד אודיסה הוא, ואביו היה עשיר גדול. ובהיותו בן יחיד להורים עשירים בקש תענוגות וארח לריקים ופוחזים, זוללים וסובאים ורודפי זמה, ולא למד שום דבר, בהיותו תמיד בטוח, כי יירש את הון אביו אשר יספיק לכל צרכיו המרובים. ובנטותו מהדרך הישרה גרשהו אביו מעל פניו, והוא אז כבר נשוא. את אחת השפחות בבית הוריו לקח לו לאשה על אפם וחמתם. ובצר לו, כאשר חדל אביו לתת לו כסף, הלך לאמריקה, אחרי אשר נתן גט־פטורין לאשתו. שש שנים התגורר בניו־יורק והיה לצובע. והנה לפני ימים אחדים קבל טלגראמה מאשתו המגורשה, כי אביו מת והניח אחריו ירושה בשבילו יותר מרבע מיליון רו"ב במזומנים וגם נכסים ובתים. לחזוק דבריו הראה לי את טופס הטלגראמה, שבסופה נאמר, כי ימהר לבוא, כדי שלא יגזלו אחיותיו הנשואות את חלק ירושתו.

והאבל — שנותיו, לפי דבריו, עשרים ושמונה — סיים את דבריו: „אמנם בכל ימות השנה אינני מתפלל וגם טריפות הנני אוכל, כי אינני יהודי אדוק ו„ראדיקאל“ אנכי מנעורי, אולם יותר מרבע מיליון רו"ב בצרוף נחלאות ובתים לאו מלתא זוטרתא היא לגבי עני כמוני היום. וכראית היא ירושה הגונה כזו באמירת „קדישים“ אחרים. האם לא צדקתי?“

— ומה תעשה בכסף הרב הזה? — שאלתיו.

האבל שכח את צערו, שפשף את ידיו מרוב עונג, פניו נהרו, ובהוציאו משפתיו שריקת־גיל השיב על שאלתי בגאון:

— ראשונה עלי להגיד לך, שלאחיותי לא אתן מהירושה אף פרוטה אחת. מכות אתן להן ולא כסף. ואני אחיה מעתה כאחד הנסיכים. רבות סבלתי בניו־יורק. יש אשר הייתי רעב גם ללחם. עבדתי עבודת־פרך ולא ראיתי באמריקה אף יום אחד בטובה. עתה באה עתי להיות ברחבה, כל אשר תשאלנה עיני לא אאצול מהן: פילגשים, סוסים, מרכבות, משתאות, בגדים יקרים ועוד רבות. אחת יחיה האדם. אבי היה כל ימיו קמצן ולא נהנה מעולם הזה אף באצבע קטנה. אינני רוצה להיות כמוהו, רוצה אני בחיים רחבים ומרווחים, כאחד הפריצים, למען יקנאו בי כל אלה אשר לעגו לי בעניי. ידעו־נא מי הוא מי!

— וכמה תתן מירושתך לדברים שבצדקה?

— אף לא אסימון. אינני יהודי אדוק ואין אני מאמין בעולם הבא. רוצה אני בעולם הזה.

היורש נהנה מחכמת דבריו, ומרוב הנאתו על העתיד לבוא, כשיקבל את ירושתו, יצא ברקוד על מכסה האניה.

היום התודעתי לאחת הנוסעות, בת ס"ג שנה, לפי עדות פיה. בדברי עמה שעה קלה האמנתי, כי אשה נוצרית היא, אשכנזית גמורה, ולא היה לי בזה שום ספק. ומה השתוממתי לשמוע מפיה, במרוצת דבריה, כי עבריה היא, בת יראים וחרדים בפראנקפורט ע"מ. שבע־עשרה שנה התגוררה בניו־יורק בבית בניה, ועתה היא נוסעת לבתה לבריסל בבלגיה. בדמעות בעיניה ספרה לי אשה זו, כי חמשת מבניה הגדולים מתו עליה בשנים האחרונות, ורק שנים נשארו לה בחיים. בראשית דבריה עמי לא יכולתי להכיר אף מאחת מתנועותיה, אף מאחר מניביה, כי עבריה היא, אולם בשטף דבריה נמלטה מפיה המלה „נאמנות“, ובראותה, כי משתומם אני לשמוע מפיה מלה עברית, הגידה לי, שיהודית היא ומפי אמה, זכרונה לברכה (את המלים האחרונות הגידה בעברית), שמעה מלים רבות בעברית, הלקוחות מסדור התפלות, וגם אותן המלים העבריות, הנמסרות בירושה גם ליהודי אשכנז מדור לדור. ותיכף אחרי השיחה הקלה הראשונה על רוח היום וגלי־הים, ספרה לי יהודית זו את כל תולדותיה, צרותיה ותלאותיה. את כל חייה וכחותיה הקדישה לילדיה. זה עשרים ושבע שנה יושבת היא באלמנותה, ורק בשביל ילדיה לא נשאה לאיש. ואחרי אשר נתנה את כל חייה לילדיה ותגדלם ותטפחם ותשכילם, והם מצאו חן בעיני אלהים ואדם, והאושר האיר להם את פניו, בא המות ולקח מהם חמשה ברמי ימיהם ובעצם פריחתם.

והאם השכולה הצדיקה עליה את הדין, באמרה בשלות רוחה: הלא האלהים הוא אל טוב ומיטיב, ומאתו לא תצאנה הרעות, ואם הוא ברוב רחמיו וחסדיו לקח את בני הנחמדים אליו, בודאי הוא שכך צריך להיות, ומה יתאונן אדם חי, רום זולות, לפני שדי?

התודעת גורית התודעה. מספר מכירי על האניה דורך וגדל. מאפס עבודה אחרת הנני מציין בפנקסי את כל אחד מבני ביתי החדשים. אולי יבוא יום והציונים האלה, הנעשים תוך כדי הכרה, תחת השפעתי של הרושם הראשון, — והציונים האלה, השאובים ישר מן המציאות, יהיו בידי כעין מפתח לחקרי נפשותיהם של האנשים הזרים, ימרב גם משונים, אשר אני מתהלך בתוכם.

—

פגשתי היום על מכסה האניה, ואחרי־כן פגשתי באולמים ובמסדרונות שונים, את אחת הנשים המוזרות: ספק עלמה ספק נשואה, ספק אמריקאית ספק צרפתית או ספרדית, ספק צעירה ספק בת ארבעים. ואשה זו כמעט שהיא יפה. אם יפיה הוא יופי טבעי, או אולי יופי עשוי, מלאכותי? — מי יודע? ואשה זו לא תדע מנוח: עוגבת היא על כל הגברים הנוסעים במחלקה זו, מתגנדרת ומדברת עם זה, שוחקת וצוחקת עם אחר, מהתלת עם השלישי, מחליקה שערות ראשו של הרביעי ומושכת בשפמו של החמישי. מרקדת עם זה ומתהטאת על אחר. ובכל־האניה מלאה אותה: מתגנבת בחשאי אל המחלקה הראשונה, ומתחמקת אחרי־כן אל הנוסעים במחלקה השלישית. ברגע זה היא מנגנת על הפסנתר ושרה שירים בלשונות שונות; עוד רגע — והיא עוזרת וסועדת לחולה על כסא־משכבה. פעם היא מנחמת את הנשים העגומות ופעם היא מחרפת את החצופים ומלמדת נמוס את הגברים הגסים. ממש גזירה.

אחד הנוסעים חושד בה, שעבריה בת הונגריה היא.

—

הנני חושד את ראש המשרתים שעל האניה, כי יהודי קורלאנדי הנהו, אף כי מסתיר הוא מעין רואים ומאוזן שומעים את יהדותו. משרת זה מדבר רוסית, אשכנזית, צרפתית ואנגלית. ומבטאו בכל השפות האלה יש בה בת־הברה של השפה היהודית. חביב הוא משרת זה על כל הנוסעים והנוסעות יותר מדי, והוא מבקש את קרבת כולם.

ופקח הוא מכל המשרתים שעל האניה, שרובם אשכנזים ומעוטם בני הולנדיה.

—

על האניה פינלאנד, 9 מאי, 1910, אחרי הצהרים.

אמש היטבתי לישון והארכתי בשנתי, דבר יקר לי מאד, כי על היבשה אני ממעט בשינה. עצבי היום בריאים ושלוים. כל הלילה ירדו גשמים. גם היום לא חדל הגשם והוא זורם בלי הפסק. אתמול היו כמעט כל הנוסעים על מכסה האניה, והיום — פזורים הם בחדר־העשן, בטרקלין־הנשים ובכל מחבואי האניה מפפנים. הנוסעים האשכנזים מרבים פה לשתות שכר, והיום עוד יותר מאתמול. לעת־עתה לא ראיתי פה אף יהודי אחד מן הנוסעים, אשר יהיה פה בין השותים.

יצאתי לטייל על מכסה האניה. הראשון שנגש אלי היום היה הצובע מניו־יורק, הנוסע לאודיסה לקחת את ירושתו הגדולה. בידו היתה שמורה הטלגראמה, שבה מודיעים לו, כי אביו מת והירושה שהניח אחריו סגורה בחותם בית־המשפט. היורש מראה לי בכל פעם את הטלגראמה, הכתובה צרפתית, ומבקש אותי לקרוא בה היטב ולתרגמה מלה במלה ולפרש לו כונת הדברים לאמתותם. חושש היה היורש, שמא טעו בכונת הטלגראמה הכתובה בשפת־השרים, כדבריו, ויוכל היות, כי אביו עדיין לא מת, ורק לחנם שמח על הבשורה, כי ירושה גדולה מחכה לקראתו.

האב בפיריס נאמר בטלגראמה, כי אבי מת? אולי זה דוקא היא, אולי רק גוסס הוא ועדיין לא מת? היה שיאלני הבן־היורש פעם אחר פעם.

פעם אחת המרתי לצון, והשיבותי להיורש על שאלתו המציקה:

אחרי אשר קראתי את הטלגראמה הצרפתית היטב, נוכחתי אמנם, כי אביך עודנו חי וגם ירש ירושה גדולה מאחד מקרוביו... כך נראים לי הדברים. ורק לחנם הצטערת על מות אביך ובקשת לצרף מנין לאמירת קדיש...

— אנה אני בא? האמנם טעיתי בכל הדבר? האמנם כולם טעו בפירוש המלים של הטלגראמה?... ואם אבי עודנו, חלילה, חי, אז הנני בטוח, כי יחיה ויחיה. בנוי הוא עשת־ברזל וישחק לכל החליים והפגעים... ואם אבי חי, אז אין לי כל תקוה לקבל מידו אף מאה דולארים. אני יודע את עקשנותו ואת קמצנותו. אם הוא אמר שיחדל לתת — יחדל ומאומה לא יועיל. ועלי יהיה לשוב לעבודתי ולדלותי, והזקן עוד ילך לקבורתי אני...

אבל יהפיריאיש נדד הבן־היחיד על מכסה האניה, ויגש את הטלגראמה לנוסעים שונים, כי יתרגמוה לפניו. עד אשר נמצא אחד הנוסעים היודע צרפתית, שהרגיע את רוחו של היורש, בהבטיחו לו, שבטלגראמה כתוב ברור ומפורש, שאביו מת והירושה נכונה לפניו. ויבהוכחו בזה, יצא במחולות עם העלמות שעל מכסה האניה ופניו צהלו עוד הפעם.

רק עשרה ימים עברו אחרי מותו של האב, ובנו יחידו היה מלא ששון ושמחה. ובנוהו ממחולותיו היה מדבר לנפשו: „מכות אתן לאחיותי ולא חלק בירושה".

גם זו נפש.

בַּסּוֹפָה

(ספור).

מאת

אברהם שוער.

א.

באמצע הלילה, מתוך שינה, הרגישה ליזה, כאילו יד נגעה בה, והיא התעוררה. קמה נרגשה כולה וישבה במטה. רועדת ורוטטת יושבת היא ועיניה פקוחות, לטושות מפחד נעלם, זר ולא־מובן. מביטה היא ביראה אל תוך החלל ואזניה נטויות לשמוע.

פרכס מה בקרבה...

מבעד החרך של הדלת, המוליכה אל חדרה של מאריה דמיטריובנה, שהיא מתגוררת בביתה, מזדקר קו־אור ארמדם מהעששית האדומה הקטנה, הדולקת לפני האיקונין כל הלילה. מגיע לאזניה צרצורו של הצרצר ותקתוקו של שעון־כיסה הקטן, המונח על השלחן סמוך למטתה. עוצרת היא נשימתה ושומעת קול דפיקות לבה הנפעם.

ושוב פרכוס... ושוב... האמנם זה הוא?...

ולבה דופק כפלים. כל בשרה סומר.

והלא ידעה זאת מכבר. חכתה ודאגה... ועכשיו היא כל־כך נפתעה, נדהמה!

ושלא מדעתה מתפרץ מפיה: „אמי! אמא שלי!“...

והכל צף ועולה בזכרונה. הכל מתגלה לפניה פתאום באותה האימה ובאותו הפחד הנורא של ההולך יחידי בלילה. תועה הוא ההלך ונע באפלה, ופתאום והוא עומד לפני תהום נורא, ואין לפנות, לא לפנים ולא לאחור.

היה היה הדבר אחרי הריבולוציה, כתום הכל... יחידה נשארה פה בעיר הגדולה, באפס מעשה — בלא כל צורך במעשה, באין תקוה, באין מטרה בחיים. הכל אבד. היה חלום — ואיננו...

חבריה וחברותיה נדונו מי למיתה ומי לארץ־גזירה. נשארו רק אלה ההולכים לפי תומם ונזרמים עם הזרם — עבר הזרם והם כבפיסי־עץ ושבבים דקים הללו, שהשלכו ונעזבו אצל השלוליות יאגמי־הנפש.

פה ושם נשארו שבלים בודדות, מאוחרות — החרמש לא נגע בהן. וסופת־סתיו מלקה אותן בשדה השומם והעזוב.

האוניברסיטה סגורה; ואלמלי היתה פתוחה — איזה צורך בה? לשם מה ובשביל מה תלמד?

ולנסוע הביתה, אל אבותיה, אל העיירה? — והיא כל־כך נתרחקה מהם, נכריה היתה להם. לא יכירוה, לא יבינוה.

בודדה נשארה בעיר הגדולה הזאת.

איך וכיצד נספחה אל ה„אגודה החדשה“? כיצד התודעה אל חבריה ונזרמה עמהם? — אין היא יודעת, אין היא זוכרת.

התחילה איזו אורגיה נוראה... הוללות ושרירות־לב. וכוחים וישקלות־וטריות על האהבה...

האהבה היא האחת, הגדולה, הרחבה... תמצית החיים, ראשיתם ותכליתם. אהבה חפשית בלא איסורים, בלא כבלים.

אין היא זוכרת את החברים, את החברות. אין היא זוכרת גם אותו.

היה רגע אחד של שגעון, של שכרון.

זה כמה אשר התרחקה מהם ותעזבם. נקעה נפשה מהם.

אבל בימים ההם...

בודדה היתה, גלמודה. נעה הארץ תחתה ואין עמדה לה.

בקשה איזה ענין לנפשה, שיבלענה, שישכיחנה מעצמה ומכל העולם כולו.

— האהבה מקשטת את החיים, מיפה אותם וצורפתם. רק היא שמרבה להם גוונים שונים וקושרת להם כתרים, כתרי־זוהר.

והייה כל־כך אפורים, קלושים.

היא התנפלה על האהבה רעבה, צמאה, שוקקת... דומה היתה כפרפרת זו, שראשה סחרחר והיא נופלת לתוך האש.

איזה נחשול גדול הרימה על גבו ונשא אותה הרחק, הרחק... נשאה וטלטלה, נשאה והשליכה...

ליל־שגעון אחד...

היה אז אביב נפלא. כולם היו ביער, אשר שם עובר הנהר וחוצה אותו.

וביער העצים עומדים בעצם לבלובם, וכל מיני דשאים משכרים בריחם החריף והמבושם. היער עצמו כאילו שכור היה, שכור האויר והבושם. כל הטבע כולו כהלום יין.

ועל־פני הנהר סירות מחליקות. והסירות מלאות בחורים ובתולות, וכולם כאילו שגעון אחד אחז אותם, שגעון האביב המגרה ומפתה.

קולי רננות, זמירות, צחוק וקלות־ראש.

ויפה הלילה מאד. הלבנה בהירה, הרוחות הקלות לוחשות ומשדלות ומעוררות את הלב הנדהם, השוקק, והאור הנוח והחור עושה הכל כה נוח וכה פשוט וכה מובן...

והנהר משתובב, מכה ומעלה גלים רחבים, השוטפים מפנים ומאחור. והסירה מחליקה עליהם, טיפפת ומרקדת מגל אל גל.

— העיקר הוא לא בכמותה, לא באריכות־ימיה של האהבה, אלא באיכותה... — שומעת היא את קולו העמוק

והלוהט של בן־לויתר. — יש שעה אחת קלה ישר ארבה, שאתה קונה בה עולם מלא...

וידו החזקה והחמה אחזה בה -- והסירה עם הנהר, עם הגלים השוטפים, עם אור־הלבנה החור, עם היער המשחיר משני העברים — הכל נבלע ונעלם בערבוביה אחת של ערפלי־חשק.

(המשך יבוא).

אֲנַחְנוּ וּשְׁכֵנֵינוּ

מאת

א י ת מ ר ב ן ־ א ב " י .

א.

Zionism has come to stay!

זו היא, בקצורה האנגלי החריף, האמרה החדשה והמחלטת, שנשמעה בארץ־ישראל מיד לאחרי כבוש יהודה בפני חיל בריטניה. לא הציוניים עצמם הם אשר יצרוה, אף לא להתושבים העברים היתה מכונ־מתחילתה, אלא מפי אחד המדיניים הנוצרים יצאה, כדי שישמעוה כל אותם מבני הארץ, אשר לא הסבירו לנו פנים עד הנה. אם לא אטעה בזכרוני, א ו ר מ ס ב י ג ו ר, חברה הנוצרי של הועדה הציונית, הוא הוא האיש, שזרק אמרה זו באזניהם של ראשי הערביים הירושלמיים באחת משיחותיו הרשמיות אתם. והערביים האלה שמעו, השתוממו, אך הבינו. מצרים הקרובה וכל דברי־ימיה בחמש ושלשים השנים האחרונות לא הניחו כל מקום למתנגדינו, גם להמרים והעזים שבהם, להטיל ספק ברצינותה של ממשלת בריטניה בענין הזה. הציוניות היתה, איפוא, להגורם העיקרי בארצנו, כשם שהערביות הטהורה והמשוחררה היא אשר היתה למטרת אנגליה בערב, או כשם שהערביות המזוגה, הנוצרית, היא אשר הובטחה על־ידי צרפת לחובביה הסורים.

ואולם, אם מן הצד המדיני אין לנו לדאוג יותר מדי לעתידנו התכוף, ויכולים אָנו למסור את פתרונה של שאלתנו לידיהן של המעצמות, אשר הכירו את זכיותינו על מולדתנו העתיקה, הנה מן הצד המוסרי חטא גדול נחטא לעמנו, אם לא נדע להסיר מעל דרכנו אותם המעצורים, שאינם נכנסים בחוג פעולתם ורצונם של משחררינו. שהרי סוף־כל־סוף אין אָנו יכולים, אף אין אָנו רוצים, לגרש מגבולותינו את מאות אלפי הפלחים, אשר נשתקעו בכל רחבי הארץ למן זמן חורבננו ועד היום הזה, וכמו־כן אין אָנו זוממים בשום אופן למנוע ממי שהוא זכות הכניסה לארצנו לאחרי שנתחיל את עבודת בנייננו הלאומי. ערביים מושיטיים, שלפני המלחמה היה מספרם בארץ־ישראל שלש מאות אלף ושרדיפות הטורקים הפחיתום עד כדי מאתים אלף לכל היותר, וערביים נוצרים, שמספרם לפני המלחמה לא הגיע למאת אלף, אף אם נסכים לספירות הנלהבים אשר בהם, -- שני היסודות האלה חיה יהיו אתנו והלוך יתהלכו בקרבנו שנים רבות, רבות מאד, ואולי דורות ודורות. גם לאחרי השלום הכללי, גם לאחרי שינפנף דגלנו על הרינו ומיוסדינו, כאחד מדגלי העמים, עוד הצטרך נצטרך ללמוד את תכונתם של אחינו השמיים האלה, עוד נהיה חייבים להתרגל ללשונם, למנהגיהם ולרעיונותיהם, עוד נשפע מהם ומסביבתם בכמה וכמה מתרוצצות הדיים והתרבות. בערים רבות, וביחוד בכפרים לעשרות, אף למאות, היה יהיו הם, ביחידות או באהדות לשונית, ברוב הגליל והסביבה, וההסתדרויות תהיינה לקו לממשלת הארץ, איזו שתהיה, אף העברית שבעברית. בקיצור. גם אהדתן היותר עמוקה והיותר מקיפה של המעצמות, הרוצות בקיומנו העברי על אדמת אבותינו, לא תהיה לנו לתועלת רבה בכל ענינינו הביתיים, הפנימיים.

והיוצא לנו מכל האָמור?

כי עלינו לא בלבד שלא לשכוח את כל אשר למדנו ברוב עמל ויגיעה על הערביים ומפיהם בארבעים שנות הישוב העברי, ולא בלבד שאין אָנו רשאים אף להפסיק מעבשיו והלאה את היחוסים והקשרים אשר קשרונו אליהם עד כה, אלא, אדרבה, — שחובתנו היא להוציא מנסיונות עברנו הלאומי בארצנו את כל הטוב והמועיל ולהכפיל להבא את ידיעותינו הערביות, ככל אשר תשיג ידנו. אָכן, הרבה מכחותינו וממאמצינו נרכז בהשתדלותנו להשפיע על הערביים מרוחנו אָנו, מלשוננו, מתרבותנו, ממנהגינו. בתי־הספר שלנו, מדרשותינו ומכללותינו, ספריותינו וכל אשר מכונינו היה יהיו פתוחים לפניהם לרוחה, ו ה ת ע ב ר ו ת ה של הארץ לכל צדדיה לא תחדל מהיות לנו לקו. אבל יחד עם זה, אל־נא נזלזל בלמוד הלשון הערבית, אל־נא נקטין את ערך תרבותם של בני־גזענו, אל־נא נגזים לעיני עצמנו את הסרונותיהם ומגרעותיהם. מה גדולה תהיה חכמתנו המדינית ומה יפה יהיה תכסיסנו הציבורי, אם נדע כיצד למשוך אותם אלינו, אם נבין את הדרכים כיצד לפייסם ולדבבם עלינו, אם נלמדם לכבדנו ולהאמין בנו.

ואחד האמצעים היותר מוכשרים להגיע למגמתנו זו, שמבלעדיה נסבול יסורים רבים ונהיה עלולים להפסיד הרבה ממה שנרויח — הוא להודות לעצמנו, כי לבשתנו הגדולה אין אָנו יודעים כמעט כלום מכל הנוגע לעניני המזרח הקרוב — יהי המזרח הלז ערבי, או פרסי, ארמני או לבנוני. ומה פלא, אם עד היום יש אלפים מבני עמנו, שאינם יודעים עדיין אף את מזרחנו אָנו — את המזרח היהודי, העברי?

הנה יוכרז בקרוב השלום בעולם המעונה; הנה בעוד חדשים אחדים, לא יאוחר מבעוד שנה, — והימים יהיו חפשים, והספינות תפלגנה מנמל לנמל, והמדינות כולן, גדולות כקטנות, תבואנה במשא־ומתן אישה עם רעותה. יודעתם, במה גדל כחה של גרמניה לפני

המזרחי? בידיעתו את נפשו של כל מדינה ומדינה מחוץ לארץ הגרמנית. כל גרמני וגרמני ראה חובה לעצמו ללמוד לשונות רבות, לקרוא ספרי־מסע, להתענין במפות רעיהם, להתחקות על סגולותיו של כל עם ועם. בארגנטינה מכרו הגרמנים את סחורותיהם בספרדית, ובבראזיליה — בפורטוגזית, באלגיר — בצרפתית ובמצרים — באנגלית. שאלו־נא את פי אחינו, בני ארץ־ישראל, ויגידו לכם, מה צחה היתה לשונם הערבית של האכרים והכהנים הגרמנים בארצנו. ובאזמיר אף בקושטא היתה הטורקית שגורה על פיהם מאד.

ואנחנו?

לא בלשון הערבית או הארמנית אדבר הפעם. אך הרבים מאתנו יודעים את שטחה של סוריה? הרבים מהם שמעו על ההבדל שבין הר הלבנון ובין עמק הלבנון? זה שנתים שערב הפשיה, זה שנתים שמלך מולך בתוכה ושאין השולטן הטורקי יכול להעמים עליה את קדושתו ה„חליפית“. לפני חדשים אחדים הצטיינו גדודי הערביים במערכות המלחמה יחד עם גדודי הבריטים והעברים, אשר טהרו את ארצנו ממרותה של טורקיה. דגל ערב המשוחררה נראה כבר אף באמריקה, וספינות ערביות, עמוסות מקלעים, עוברות וחוצות את גלי הים האדום. שר־החיצון הערבי בא השבוע פאריזה להשתתף במועצת־השלום, ודבר ארוך נוכח במארוקו, שחבריה צרפתים ברובם, לנצל את עשרה של אדמת הערביים: כמה מאתנו שמעו כל זאת? כמה מאתנו השיגו את החבוי לעתיד בכל מאורע ומאורע מהמאורעות האלה? כמה מאתנו ידעו להעריך את מקומה של ערב בין אסיה ואפריקה? ומסופקני, אם ידוע הוא לכל, שערב זו — גדלה פי חמשה או ששה מצרפת או מגרמניה ופי תשעה או עשרה מאיטליה או מאנגליה.

כל עוד נגישש באפלה זו, כל עוד נסמוך על מה שידעו אחרים, על ספורי־נסים וגוזמות־בדים, היה נהיה כתועים במדבר. צריך שנשכח את תקופת נדודינו, צריך שנזכור, כי עם אנחנו כיום, עם ככל העמים, וכמוהם עלינו להתאזרח על־פני כדור הארץ. בכל הנוגע לארץ־ישראל עצמה צעדנו אמנם צעדים רבים קדימה. בתי־הספר שלנו החלו ללמד לילדינו את כתיבתה של „כנען“, ומפות יפות מאד נדפסו בזמן האחרון, מקוריות ומעתקות, להחיות לעינינו את האדמה העבריה וימיה העברים. לא נמצא עוד בקרבנו צעירים, שלא ידעו להבדיל בין יהודה והגליל, אף־על־פי שאדום והבשן אינן קבועות עדיין למדי בראשם של מאות ואלפים. אך כאן נפסקה הידענות שלנו במדינות המזרח. השאר אינו אלא כספר החתום לנו. ערב, ארם־נהרים, הלבנון וסוריה, פרס וארמניה — שמות הן לגבינו, שמות יפים ומצלצלים, שמשמעם אין בקרבם. הדרום מתערבב בצפון, המזרח במערב, השטוח במגבל, הפורה במדבר; ובשעה שרכבות־ברזל רצות כבר בין חיפה וירושלים ואוירונים לעשרות עפים בין ארם־צובא לבגדד, עוד השאלה נשאלת לנו ובכל מקום כמעט: האם יש באמת עתיד לכל המזרח הרקוב?

להפיץ אור מעט על התעלומה הזאת — על טיב שכנינו כולם, שכני המולדת העבריה, אני רוצה הפעם. ידידי, אחל בערב.

המעפילים.

מאת

מ. שיינקין.

ג.

במישור.

הנעים אדרים נחה הרכבת בתחנת מזריב; שרקה, חרפה, בהחליקה על פסי־הברזל הנוצצים מול ברק השמש. התחנה נתרוקנה. הפקיד היחידי וסגנו השומר כאילו נעלמו פתאום. הבריה השלישית המקומית, הכלב, נגש אלינו להריח, וכשלא מצא, כנראה, שום ריח של חשד, הלך־הלך לו לנום תחת עגלת משא, שהיה בטוח בה, שלא תזוז ממקומה עד שקיעת החמה. אנחנו והפציינו נשארנו בחוץ בצל הבית.

מישור. מרחב־יה מסביב. אין אותן שרשרות ההרים המגבילים את תפיסת עינינו שם במערב. האופק מסביב מוגבל בשולי הרקיע, זו הקערה העמוקה והכחולה, ההפוכה של פני עגיל גדול מאד, אשר איזה כח טמיר בו מתהדקים ובו גלים עמוקים, שנקפאו פתאום. פה ישב בצפון ובמזרח, גבעות בודדות צרות ומחוקצעות, כהיעי הרי־געש שכבו, ושם, בקצה הצפון, מתרומם איזה כתם אפור־לבנבן על־פני שולי הרקיע: זאת ענגה עולה, או ראש החרמון השב עם המצנפת הלבנה על קדקדו...

הרי אנו בעבר הירדן מזרחה...

„עטרות ודיבון ויעזר — ארץ מקנה היא, ולעבדיך מקנה... גדרות צאן נבנה למקננו ובתים לטפנו... האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה?... החלוצים תעברו לפני אחיכם... עד אשר יניח ה׳ לאחיכם ככם“...

כל שברי הפסוקים האלה כאילו התרקמו לפני פה באויר, וכאילו שמעתי את געית הבקר, את המית הטף, ואת צלצול החרבות. זה היה שם בדרום, ונחלתם הגיעה „עד סלכה ואדרעי“ אשר שם מאחורי הגבעה.

ופה הנה החורן: „ממלכת עוג מלך הבשן“, „ששים עיר כל חבל ארגוב“. פה היה אחרי־כן אוסם התבואה של ארץ יהודה וישראל וגם של ממלכת רומי בשעתה. הלבה, שפרצה בזמן קדומים מתוך בטן האדמה ושטפה ועברה על־פני כל הככר, התפוררה ותהי לקרקע אדמדמת פוריה, שהלצה שד והזינה בשופי רבבות אלפי תושבים ועובדים חרוצים. עדים הם תלי החרבות הרבים מסביב בכל פנה ועבר.

עם חורבן העם, אדוני הארץ, החלו שבטי הנודדים החדיר הנה מארץ ערב וישימו את העדן למדבר ואת גן ה' לערבה. פה ושם פזורים עתה כפרים מצערים בודדים, יושביהם נחשלו ונרפו, באשר לא היו בטוחים בחייהם וברכושם, כי הבידויים היו פושטים על העדרים ושוסים את הגרנות. מיום שנבנתה מסילת־הברזל היתה כתרים בפני שודדי המדבר: הערב שבהם (השבט ענזי) עוד פושטים גם עתה בסוף הקיץ אל הערב ועד הירדן יגיעו; אולם גם הם אינם מעיזים עתה להדור צפונה לירמוק ולתחנות מזריב ואדרעי, אם לא בדרכי־שלום לשם חליפין, בתתם את המקנה, העורות והצמר תמורת יבול האדמה ואיזו מן הבדים, הצעצועים והרשיטים, המובאים ממרכזי התעשיה ומערי החוף.

עתה החלה להתפתח פה שוב עבודת האדמה באופן יותר הרוץ ובסדרים יותר מתוקנים. גם היהודים נסו להחזיק פה מעמד; ואם כי נסיון הישוב לא הצליח, נשארו פה פנות ידועות הנושאות את שם „אדמת ישראל" (ארד־אל־יאהוד). והנה פנינו נשואות עתה אל מקום ה„פקידות" אשר פה בסביבה, בחוה אשר על־יד הכפר גילין הקרוב.

* * *

אחרים מאתנו הלכו אל הכפר מזריב, הרחוק בקילו־מטר מהתחנה, להשיג שם בהמות לרכיבה; הנשארים יושבי על הכלים. בכל הכפר לא מצאו די סוסים טובים לרכיבה לכולנו. לאחר שתי שעות של חקירה ומשא־ומתן הביאו סוסים אחדים, שני חמורים ופרדה להעמיס עליה את הבילותינו. בסוסה היותר טובה כבדנו את האכר, מורה דרכנו, והאורחה זזה ממקומה.

דרכנו התפתלה בראשונה על־יד יאור ינהר, פלג הירמוק; מעבר לגשר הקטן והשבור סבונו על־פני מבצר עתיק בנוי בסגנון רומי, ונבוא אל דרך המלך: דרך רחבה וסלולה, מרוצפת אבנים; זוהי דרך הרומאים הקדומה ודרך „המתפללים" (האדש), שהיו עולים ברגל מדמשק למכה לפני הבנות מסילת־הברזל.

כשעה הלכנו לאטנו לרגל שני הערביים בעלי הסוסים שלוו אותנו. כולנו היינו שקועים באיזו מחשבות וזכרונות, כאילו חפצנו להדור לתוך התקופות, המאורעות וההרפתקאות, שעברו על החבל הזה מראש מקדמי ארץ:

אולי בדרך זו עצמה או בקרבתה עבר אברהם העברי, בשמעו מפי הגבורה „לך לך אל הארץ אשר אראך"? אולי פה עבר יעקב וביתו מישובו מארם־נהרים? פה התנהלו צבאות ישראל בראשונה, בבואם לרשת את ארצם. אולי פה נהו גבורי ישראל, בלכתם לכבוש את ארם־דמשק, ואולי פה עברו גם אלו שהגלו מארצם לאשור ולבבל? אולי פה התגודדו המוני היהודים, שמרדו ברומי, אלו גבורי ישראל האחרונים, שהתבצרו במבצר גמלא אשר שם במערב והגינו עליה עד טפת דמם האחרונה?... ועתה, אחרי עבור אלפים שנה, אנו, בני־בניהם של אלו, שבנו מקצוי ארץ ובאים הנה ושואפים לרכישת ארץ ולתחיה לאומית...

פה, בארץ חמדת אבות,
תתאמתנה כל התקוות.

פה נחיה גם פה ניצור
חיי אושר, חיי דרור

האחד החל בשיר, כאילו נחש את מערכי לב כולנו, ואנחנו מראנו אחריו:

שירי עלזי נערי ניר
כבר הנצו נצנים
ניר יבואו ידענים

ורגש חם ועליז, רגש „ארץ־ישראלי", רגש המולדת, מלא את כולנו.

ה.

על אדמת ישראל.

עברנו על־פני גשר־אבנים ארוך, עתיק יומין. פה, על־יד חרבות „עשתרא" (עשתרות־קרנים) עלינו לסור מן הדרך אל המסילה ההולכת מערבה. הנה תלם והפירה עמוקה — גבול אדמת היהודים. אמרנו לנוח קצת ולהסעיד את לבנו.

ויהי אך עבר האכר העברי אשר אתנו את „הגבול", דפק בסוסתו הערבית האצילית, ותשא אותו כברק, הלאה הלאה במסילה, בתוך ענן האבק, שהתרומם סביבו בעמודים גבוהים ורחבים; מהרה שב אלינו עיף ונרגז, וכמצטדק החל לשפוך את שיחו לפנינו:

— הידעתם את אשר עבר עלינו פה? — החל האכר בקול יוצא מעומק לב נרגש. — את החיים אשר השקענו, את התקוות אשר רחש לבנו ואת התלאה אשר מצאתנו?

לפני עשרים שנה היה הדבר. עוד בטרם נבנתה פה מסילת־הברזל הראשונה. הגיעתנו השמועה הטובה, כי „הנדיב" נתן צו לפקידיו לגאול את אדמת ישראל אשר בעבר הירדן מזרחה. אנכי שאפתי זה כבר לארץ רחבת־ידים ולמקים מרעה בקר וצאן. נער הייתי, בחור וטוב, ואתחבר לאחת הקבוצות (היו שלש קבוצות: רוסית־ביסראבית, רומינית ואמריקאית), שהחליטו לעבור ולהתנחל פה. בגאון, במרץ ובריה עז נגשנו לעבודתנו. נוסדו שלש מושבות שלא בריחוק־מקום אחת מחברתה. ארץ טובה ורחבה; נחלי מים, עינות ובארות; מזג האויר קריר ונעים. ונאמר: אך זה נחלה לישראל; ואלפים ורבבות יעלו אחרינו אחינו היהודים מכל קצות תבל.

עינינו שמחים ימיאים תקוות כרמון, והנה פני פקידינו זועפים. לא ארפה עליכם דברים ואומר בקצרה: פקידי הנדיב, קוני האדמה, טעו קצת: כי בשטר־הקניה (הכתוב ערבית או טורקית) נכתב בפירוש, שאין להקונה החדש רשות להרחיק מן האדמה את החוכרים הקודמים (הערביים), אם אך ישלמו את ה„חומש" כמקדם. אלהים יודע: אם שלא הרגישו בדבר (שלא תרגמו לפניהם כהוגן), או שלא נתנו הפקידים ערך מיוחד לתנאי הזה, בחשבם ש„הכסף יענה את הכל", כנהוג בכל עסקיהם; אם כה ואם כה — הערביים שכנינו הגישו את הדבר למשפט ודרשו, שיגרשו אותנו מעל אדמתם.

ולוא, לכל־הפחות, ידעו עתה להשתוות עם הערבים. יותר ממאת אלף דונמים אדמה היו בשטח הקניה; רק ברבע מזה היה די לשלש מאות משפחות הערביים־הטורקים. ולוא נתנו להם עוד את החלק הזה במתנה לצמיתות, בודאי שהיו אסירי־תודה לנו במשך כל ימי חייהם, הם ובניהם אחריהם.

ואולם הפרידים חפצו דוקא לבוא בערכאות. האפנדים (העשירים והמכובדים בין הערביים), הנוצרים והמיסיונרים, עזרו לערביים נגד היהודים, בידעם, שאם יתיישבו פה היהודים, ימצאו גם הערביים שכניהם אצלם עבודה ומלאכה, ולא יוכלו הם לעשקם בנשך ובתרבית ולנשל אותם מעל אדמתם. פקידי הממשלה גם כן התנגדו לישוב העברי החדש. ויצא המשפט לגרש את היהודים (בשגם כולנו לא היינו נתיני טורקיה).

רוב המתנחלים החדשים לא חכו לפקודה ויעזבו את המושבות האלו (ואת ארץ־ישראל כולה). מתי מספר נשארנו. בליל־אופל אחד בא שר־הפלך עם אנשי־צבא ויאסרו אותנו באזיקים וישלחו אותנו למעבר הירדן. רק הדיר של הפקידות נשאר בנינו, ומיתר בתי המושבות לא נשארה אבן על אבן.

העל זה לא יכאב הלב ולא ירתח הדם! — כך גמר האכר מנהלנו את דבריו וירם את אגרופו באויר בדרך איום; זה היה איום של מר־נפש, מחאה של חיים עלובים ושל תקוות נכזבות, איום ומחאה כלפי הפקידות, כלפי כל ישראל, ואולי גם כלפי הקדוש־ברוך־הוא בכבודו ובעצמו, כביכול, כלפי אותו האב, שאינו יודע לרחם על בניו שהגלה מעל שלחנו.

דרך הלוכנו, בשמענו שיחה זו, הגענו בנטות צללי־ערב עד לפני שער החצר.

המשך יבוא.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

ביום הראשון שעבר ב' בנובמבר חגגו היהודים באנגליה את יום מלאת שנה לתת הצהרת הבריטית לטובת הציונות. באספות־עם ובבתי־הכנסת נשמעו נאומים ציוניים ותפלות מיוחדות. נתחברו ושם כל [illegible] בידיד הצטיינה החגיגה, שנערכה בבית־הכנסת הגדול שבלונדון. בה השתתפו צירים ממפלגות ומאגודות שונות. באספה של מנהיגים בלונדון נאמו המיניסטר האנגלי לורד רוברט סיסיל וההגמון מירושלים. הנואמים ספרו בשבחם של המנהיגים הציוניים. ההגמון הביע את משאלתו, כי היהודים יחיו בשלום עם שכניהם בארץ־ישראל. כמובן הטעים את הצורך למחות את הרושם, כי הציוניות מתכוונת לדחוק את רגלי הנוצרים והמחמדנים אשר בארץ־ישראל.

לרגל יום־הזכרון הזה שלחו חשובי המדינאים באנגליה את ברכותיהם אל ההסתדרות הציונית. מאלה ראוי לציין את ששת המיניסטרים: לורד רידינג, גינראל סמיטס, אסטין צימברליין, לורד מילנר, [illegible] ולורד רוברט סיסיל.

העתון „טיימס" דורש, כי תנתן רשות ליהודים ליסד בארץ־ישראל מדינה חפשית לחלוטין, וכי גבולי הארץ יהיו קבועים לפי מה שהיו לפנים בימי הבית הראשון והשני.

— מודיעים ללונדון, כי נצחונותיהם הגדולים של צבאות אנגליה [illegible] עוררו התרוממות עצומה בקרב היהודים שבארץ־ישראל. הנציב הצבאי בירושלים, אנגלי, נאם נאום עברי לפני קהל גדול של יהודים, שנתאספו לחוג את הנצחון. עובדה זו, כי הנציב דבר עברית, עשתה רושם מרעיש על הנאספים והביאם לידי התרוממות־הרוח.

היהודים בגליל קבלו את החיילים האנגליים בערים ובמושבות [illegible] בשמחה ובהתלהבות יתירה.

— לפי טלגראמה, שקבל מלונדון העתון „אידישער קארעספאנדענט" בניו־יורק, החליטה מועצת־המלחמה של מדינות־ההסכם בווירסייל למסור לציוניים את הנהגת ארץ־ישראל בתחומיה ההיסטוריים.

— בבית־האוכל „הולבורן" אשר בלונדון נערך משתה נהדר לכבוד המלאכות הציונית, ששבה מארץ־ישראל. במשתה השתתפו מדינאים אנגליים ומנהיגים יהודים. ביניהם היו: לורד דזשיימס בריים, מי שהיה ציר אנגליה בוואשינגטון; סיר מארק סייקס, חבר במיניסטריון לעניני חוץ; סיר אלפריד מונד; הרברט שמואל; הרב הכולל הרץ; נחום סוקולוב והשלתני יעקבוס כהן מהאג. היושב־ראש במשתה, הרברט שמואל, ספר בשבחו של ד"ר חיים ווייצמאן, ראש המלאכות הציונית, על מעשיו הפורים בארץ־ישראל, וביחוד על אשר הצליח לכרות ברית־ידידות עם יורש־העצר הערבי, בנו של המלך היגאס. המנהיגים הציוניים עוסקים עכשיו בהכנת תכנית להנהגה עצמית בארץ־ישראל, וד"ר ווייצמאן בעצמו מתכונן לנסוע לאמריקה. בנוגע לעתידות ארץ־ישראל, אין היהודים דורשים להשגחה בין־לאומית עליה. גם שאר הנואמים, לורד בריים, הרב הכולל הרץ, מונד, סוקולוב, סייקס וכהן, דברו נגד העמדת ארץ־ישראל ברשות העמים; לפי דעתם, צריכה ארץ־ישראל להמצא בחסותה של אנגליה בלבד. הלורד בריים הזכיר בנאומו את הרצל, שאילו היה חי עתה, הרי היה רואה בעצם עיניו את נצחון אידיאלו הנעלה. הלורד רוברט סיסיל, סגן המיניסטר לעניני חוץ, שלח אל המשתה מכתב, שבו שבח את חכמתו המדינית של ד"ר ווייצמאן. ד"ר ווייצמאן ענה על כל הנאומים והביע את תודתו למנהיגים המדיניים האנגליים, וביחוד למצביא הראשי אלנבי, על העזרה המרובה, שהושיטו למלאכות הציונית. הנואם הגיד, כי הערביים בארץ־ישראל מכירים יותר ויותר את ערך שכניהם היהודים, שמסייעים לערביים בהשבחת תנאי־חייהם. יסוד האוניברסיטה העברית היה צורך השעה בראשית בניתו של מקלט־הבית הלאומי, לפי שלגבי היהודים החנוך וההשכלה חשובים כמסילות־ברזל וכנמלי־חופים.

— נחום סוקולוב בלונדון, בקבלו מאת ההסתדרות הציונית באמריקה את המכתב הציוני, ששלח הנשיא ווילסון אל ד"ר סטיפן וייס, — שלח את המכתב הזה אל באלפור, המיניסטר האנגלי לעניני חוץ, בהוספת הדברים האלה:

„קבלנו ברגש עמוק את הבטחתו של הנשיא ווילסון, כי גם הוא, יחד עם אנגליה, צרפת ואיטליה, מכיר בחשיבותה של שאיפתנו. מכתבו של ווילסון חוזר על הדברים, שהגידה ממשלת הוד מלכותו, כי תאמץ את מיטב כחותיה לאפשר את התגשמותן של השאיפות הציוניות. ההכרזה ההיא, במכתבך אל הלורד רוטשילד מיום 2 בנובמבר, 1917, נחשבת בעיני ההסתדרות הציונית רבת־ערך מאד, משום שהיא ההכרה הגלויה הראשונה, כי תביעתנו על ארץ־ישראל ראויה היתה להמנות בין המטרות הגדולות של יושר ושחרור לאומות

המשועבדות, אשר צבאות־ההסכם נלחמים להן בנדיבות־לב כזאת. תודתנו לאנגליה, שגרמה לנטיותיהן הציוניות של ממשלות־ההסכם, מתחזקת עתה עם גלוי עזרתו התקיפה של הנשיא ווילסון, החולק תשומת־לב פרטית לעבודת הקוממות, שעשה הממשלה הבריטית על־פי מסירותך להרעיון הזה.

מנוי המלאכות הציונית בהנהגתו של חברי המצוין ד"ר וייצמאן והנחת היסוד של האוניברסיטה העברית בירושלים, בשעה שצבאות אנגליה עדיין נלחמים בארץ־ישראל, העידו לעיני כל העולם על תוקף־החלטתה של הממשלה האנגלית לקיים את הבטחותיה.

הדברים, שאמר הנשיא ווילסון בנדון הנחת אבן־הפנה של האוניברסיטה העברית בירושלים, נותנים את העוז בלבי להזכירך את שיחותינו בענין זה, שבהן נבאתי תמיד על הרושם העמוק, שתעשה חגיגה כזו בשעה אשר כזאת. בכל מקום נחשב המפעל הזה בתור דוגמה נאדרה לסיוע, שנותנת בריטניה להתפתחותן התרבותית החפשית של האומות הקטנות.

לבנו בטוח, כי בנצחונן של מדינות־ההסכם נראה את עם ישראל שב אל מולדתו, — זה הדבר, שנפשנו נכספה אליו כל־כך ועמנו הנודד התפלל עליו בלי־הפוגות במשך שנות אלפים: תחיתו הלאומית על אדמת אבותיו. אנו מאמינים באמונה שלמה, כי תתמיד תשומת־לבך האישית בתביעת עם ישראל על חיים חפשים ועצמיים, וכי הידידות המסורתית של העמים הדוברים אנגלית אל היהודים תתגדל ותתחזק יותר ויותר, לשכרם ההדדי ולטובת האנושיות".

— המצביא הראשי בארץ־ישראל אלנבי שלח אל נחום סוקולוב את הטלגראמה הזאת: אני מודה לך על מכתבך מיום 4 באוקטובר, שבו הודעתני, כי נכתב שמי בספר־הזהב של הקרן הקיימת לישראל. בבקשה ממך לקבל את רגשות תודתי העמוקה על הכבוד הגדול הזה, שחלקתם לי.

— נחום סוקולוב שלח ברכה אל המלך הערבי היגאס לרגל נצחונם של הערביים על הטורקים. המלך ענה על זה, כי הוא מתפלל לאלהים, שיעזרהו למלאות את חובותיו ליהודים.

— על טלגראמה של ברכה, ששלחו היהודים בארץ־ישראל באמצעות הד"ר אדר אל יורש־העצר הערבי לרגל כניסת הצבא האנגלי אל דמשק, ענה יורש־העצר בטלגראמה זו: קבלתי את ברכתך לרגל כניסת צבאות־ההסכם אל דמשק. אני מודה לכם מקרב לבי. אני מתפלל לאלהים, כי ינחה לנצחון שלם את צבאות־ההסכם, שגאלו את העמים המדוכאים מעול טורקיה. בבקשה למסור את ברכתי אל הד"ר חיים וייצמאן.

— היהודים באוסטריה יסדו מועצה לאומית, שתעודתה להלחם בעד זכות ההגדרה העצמית. קהלות ישראל באונגריה תבעו לדין את העסקנים והעורכים האנטישמיים, המשסים את העם לעשות פרעות ביהודים. אחדים מאלו כבר נשפטו, אבל נדונו בעונש קל.

— היהודים באונגריה מתעתדים לקרוא לקונגרס כללי, כדי להגן על זכויותיהם במדינה ההיא. אגודת הקהלות פרסמה בנדון זה כרוז, המוחה נגד הפצת האנטישמיות ומביע את התמרמרותו על אשר גם המשטרה והצבא נותנים יד לאנטישמיים, והם מתנפלים על היהודים בבתי־הכנסת ושוללים מהם את חירותם האישית. הכרוז קובל כמו־כן על הממשלה, שעברה בשתיקה על העלילה, כי היהודים עזרו אך מעט להגן על הארץ במלחמה הנכחית.

— הועד האנטישמי בווארשה ממשיך את עבודתו הנתעבה, למרות אשר דוכאו הפרעות ביהודים, שסדר זה לא כבר. הועד משסה את המון העם לעשות מעשי־אלמות ביהודים.

— הועד, שנתמנה מטעם הממשלה הפולנית לעסוק בעניני הקהלות, כבר ערך תכנית, אשר לפיה עתידות קהלות ישראל להעשות מוסדות של הממשלה וכל האבטונומיה שלהן תבטל לגמרה. הועד מתכונן כמו־כן לקפח את זכויותיהם והשפעתם של הרבנים וראשי־הקהל. הדבר הזה עורר את קצף היהודים. הם יסדו מועצה לאומית, שמטרתה לדרוש את זכות ההגדרה העצמית ואת זכות המועט הלאומי. המועצה מתכוננת לקרוא לשם כך בקרוב קונגרס של כל יהודי פולניה.

— המועצה האוקראינית הלאומית בלבוב הכירה ביהודי גליציה בתור לאום עומד ברשות עצמו, שיש לו הזכות לשלוח את באי־כחו לממשלה.

— בשלש הערים ביליוקוב, סטריאובקה וסטאריצה של אוקראינה התחוללו פרעות ביהודים.

הַתְּנוּעָה הַלְאֻמִּית

חגיגת ההכרזה הבריטית באמריקה.

ביום השבת וביום הראשון, 2 ו־3 בנובמבר, נערכו בכל תפוצות ישראל באמריקה חגיגות לאומיות ליום מלאות שנה למתן ההכרזה הבריטית לטובת מקלט־בית יהודי לאומי בארץ־ישראל. בבתי־כנסת, באולמים ובאספות־חוץ נשמעו נאומים ציוניים בדבר ערכה ההיסטורי של ההכרזה, הושרו שירים עברים ונערכה תכנית זמרתית וספרותית לכבוד המאורע הגדול הזה. החגיגות האלה שמשו תעמולה נמרצה לטובת הרעיון הציוני. אלפי חברים חדשים נרשמו בפקודי ההסתדרות הציונית של ארצות־הברית.

התעמולה הציונית תמשך עוד עד יום 24 בנובמבר. באותו יום תהיינה הבחירות לפקידים קבועים בשכונות הציוניות השונות. כל אלה שירשמו עד אז בהסתדרות הציונית תהיה להם הזכות לבחור ולהבחר.

* * *

ההסתדרות הציונית בדבר ההכרזה הבריטית.

נחום סוקולוב פרסם בשם ההסתדרות הציונית העולמית את גלוי־הדעת הזה בדבר ההכרזה הבריטית:

ההסתדרות הציונית פונה אל עם ישראל בבקשה לחוג את יום 2 בנובמבר בתור יום־ההכרזה ההיסטורי ולשמרו מדי שנה בשנה. ביום הזה פרסמה הממשלה הבריטית את הכרזתה על־דבר הציוניות, זו שפתחה תקופה חדשה בתולדות עם ישראל. בריטניה הגדולה הכירה באופן רשמי את זכותו המוחלטת של עם ישראל על מקלט־בית לאומי בארץ־ישראל, והציעה את עזרתה להגשמת המטרה הזאת. הממשלה הבריטית הראתה את החלטתה הגמורה לסייע לשאיפותיו הלאומיות של עם ישראל במה שמנתה מלאכות ציונית בהנהגתו של ד"ר חיים וייצמאן, שהלכה לארץ־ישראל כדי למצוא שם את האמצעים הנאותים לבנית מקלט־בית לאומי. בהסכמות הממשלה האנגלית הונח ביום 24 ביוני, 1918, היסוד לאוניברסיטה עברית בירושלים. אנו מצפים בבטחון, כי המרכז הלאומי הזה לתורה ולחכמה יהיה מקור אורה וכח רוחני בשביל תפוצות ישראל בגולה. כל מדינות־ההסכם, הלוחמות בעד שחרור העולם, הביעו את רצונן לעזור לנו להשיג את מטרתנו. צרפת, נאמנה למסורת הגדולה של

הירות, שויון ואחוה, נתנה את הסכמתה הרשמית לטובת האידיאל שלנו. הממשלה האיטלקית, המסורה מכבר לרעיון הלאומי בכלל, נתנה גם היא את ידה לנו. הנשיא ווילסון, בתור בא־כחה של הדימוקראטיה הגדולה בחלק־העולם המערבי, גלה את רגש חבתו להכרזה הבריטית ולעבודת המלאכות הציונית בארץ־ישראל. בל האנושיות כולה מתיחסת עכשיו למטרתנו ביחס של ידידות והשתתפות. למרות כל הקרבנות האיומים, שהקריב עמנו לרגל המהפכה העולמית, הנה עתידנו מלא תקוה ובטחון, כאשר לא היה עוד מעולם. ביחוד חל יום־ההכרזה בשנה זו בשעה רצויה. המצביא הראשי אלנבי וחייליו האנגליים הגבורים שחררו כבר את ארץ־ישראל והביאו אתם את החופש, את הצדק ואת הממשלה הטובה. חייב איפוא עם ישראל להכיר טובה לממשלה הבריטית. יום־ההכרזה יקבע מעתה ליום־טוב ומועד בישראל לזכר המאורע ההיסטורי הגדול, שבו החלה עלית־השחר של גאולת אומתנו.

שונות

בארץ־ישראל.

— ביום י' באלול באו לירושלים חברי המלאכות הרפואית של „הדסה". אחרי פגישת־הכבוד הראשונה באולם בית־הספר של למל, נערכה ביום י"ט באלול בבית־העם קבלת־פנים פומבית. מצב־הרוח היה מרומם. הנאומים היו נלהבים ומלאי תוכן ובטחון. נאמו מרדכי בן הלל הכהן, ש. גורדון, המורה נפחא וד"ר סגל.

— ביום ח' באלול היתה בראשון־לציון אספה כללית, שבה דנו על שאלות חשובות העומדות על הפרק. באספה נקרא מכתב, שבה נאמר, כי הממשלה האנגלית מוסרת ליהודים את השמירה הצבורית במושבות העבריות ובערים המרובות באוכלוסין יהודים. האספה הביעה את דעתה פה אחד בעד יסוד המיליציה והדגישה את גודל ערכה של השמירה הצבורית שנתאשרה על־ידי הממשלה האנגלית. החלטה חיובית נתקבלה פה־אחד על־ידי כל הנאספים מתוך התלהבות והתרוממות־הרוח. מספר הנרשמים היה רב. בין המתנדבים ישנם גם בעלי נחלות ואנשים אמידים, המוכנים בכל לב למלא חובה קדושה זו.

— בית־העם בירושלים, שיצאו לו מוניטין בתור מקום תורה ועונג רוחני, ושבו נשמעו הרצאות ונאומים ונערכו חגיגות ומחזות, נפתח שוב אחרי שנסגר מטעם הממשלה הטורקית בשנה הראשונה של המלחמה.

— עד כה היו עוסקים בדייגות רק הערביים, ומבני עמנו לא נמצאו אנשים שיחזיקו במקצוע כלכלי ומסחרי זה. לפני חדשים אחדים הגישו המשה יהודים הרריים את בקשתם לממשלה לתת להם את הרשיון לדוג דגים בים ובירקון. אחרי השתדלות הושג הרשיון לזה, ובימים אלה יגשו היהודים האמורים לעבודתם. צעד זה חשוב מאד בשביל הצבור ביפו, מאחר שמחסור הבשר עודנו גדול.

— קבוצה של צעירים ירושלמיים, תלמידי הישיבות, התאספה והניחה יסוד ל„הסתדרות הצעיר הארץ־ישראלי". בתור יסוד עיקרי לאגודה נתקבלה ההחלטה: להגשים את רעיון יסוד מושבות בשביל צעירי ארץ־ישראל.

— ועד־העיר היהודי ביפו פנה אל הממשלה בבקשה לסדר את דבר הרחיצה בים ולהגביל מקום מיוחד וגם שעות מיוחדות, באופן שתוכל להנתן להנטבעים ההצלה הדרושה. פקידות הממשלה קבלה על עצמה לתקן את הדבר הזה, והיא קבעה שעות ידועות ושטח ידוע להחיצה בים. בשעות־הרחיצה הקבועות תשוטט סירה בים בקרבת החוף במטרה לבוא לעזרה לכל מתרחץ הבא בסכנה. תקון זה בזמנו הוא ביחוד עתה, בעת שהרבה אורחים מירושלים ומן המושבות באים ליפו על־מנת להתרחץ בים.

— באולם „חובבי הבמה העברית" ביפו הרצה המורה תמס הרצאה מדעית בדבר סטינוגראפיה עברית. המרצה הציע בפרוטרוט שיטה שלמה וחדשה בכתב מקוצר. השיטה מבוססת על היסודות המדעיים החדשים ביותר בהתאמת סגולותיה המיוחדות של השפה העברית. מיד אחרי ההרצאה נכנס ועד אגודת הפקידים בדברים עם מר תמס על־דבר סדור שעורי־ערב ליחידים ולקבוצות ללמודי הסטינוגראפיה העברית. מר תמס קבל על עצמו ללמד קורס מלא, שימשך חודש ימים בערך. הקבוצה הראשונה כבר נסתדרה.

— התבואות שבסביבות העיר חברון נעשו יפות השנה: החטה נתנה חמשה שערים והשעורה — שבעה־שמונה שערים. הממשלה אספה את ה„עשר" של התבואות במחסני העיר ומוכרת אותו לכל תושבי העיר במחירים זולים.

— הגיעו לכאן מאירופה הד"ר יוסף לוריא ויצחק אפשטיין. הם יעסקו פה בעבודה פרגונית. עם בואם מחכים לשנויים גדולים לטובה במוסדות החנוכיים.

* * *

על קדוש הדגל העברי.

הילדה היהודית סיידי דילון בניו־יורק נפלה חללה על קדוש הדגל העברי. ברחוב־מגוריה נערכה חגיגה לכבוד הרמת דגל של עבודת הצבא. היהודים דרי הרחוב בקשו להרים, ביחד עם דגלי כל העמים, גם את הדגל העברי, אולם לא קבלו את הרשיון לכך. אז הוקיעה הקטנה סיידי דילון את דגל ישראל בחלונות ביתה. נכרים פרועים שברחוב סקלו על הדגל העברי באבנים, והיא ירדה למטה לריב עם הפורעים. ולאחר שעה קלה נמצאה מתה. ליד גויתה נמצאה פתקה, ובה נאמר, כי מגודל הצער למראה חלול הדגל העברי לא תוכל לחיות עוד.

המאורע המעציב הזה זעזע למאד את דעת־הקהל היהודית בניו־יורק. ההסתדרות הציונית עשתה חקירה־ודרישה בדבר והיא תובעת לדין את הפורעים, אשר גרמו למיתתה הטראגית והפלאית של הילדה העברית גבורת־הנפש הזאת.

הלויה פומבית נערכה לכבוד הגבורה העבריה הקטנה מטעם ההסתדרות הציונית, ואלפי איש השתתפו בה. ד"ר בן־ציון מוסינזון, ד"ר דראכמאן ועוד נואמים ציוניים הספידו את הנפטרה.

* * *

המתנדב הראשון של הגדוד העברי באמריקה נפל חלל.

נתקבלה פה טלגראמה ממצרים, כי המתנדב אליעזר קלונמאן מת ביום 7 באוקטובר מפצעיו, שנפצע בחזית של ארץ־ישראל.

המנוח היה חבר עסקן באגודת „פועלי־ציון" של קליוולאנד. הוא נספח אל הקבוצה הראשונה של הגדוד העברי באמריקה. בן עשרים וארבע שנה היה במותו.

בא־כח „התורן“, סוכננו מר דוד כהן, יבקר את מדינת קונקטיקוט בימים האלה.

אנו מבקשים את קוראי „התורן“ להיות לו לעזר בעבודתו החשובה לטובת „התורן“.

הנהלת „התורן“.

ברכות מאליפות, טל־אושר מרעיפות, לידידי הצעיר, נרו יאיר, שלום כהן לנשואיו עם העלמה, המצוינת בצלמה, חנה מ. סולומון. לוא שוכן־מעונה יביאם ציונה תיכף ומיד וחיו שם לעד!

ניו־יורק. דניאל פרסקי.

חברי אגודת „השחר“ בדיטרויט שולחים ברכה חמה, ברכת מזל־טוב, לחברה עליזה ליפשיץ לנשואיה עם בחיר־נפשה יוסף לונדון.

יהי רצון שיבנו את ביתם בארץ־ישראל החפשית.

מ. מיכלין, מזכיר.

חשון, התרע"ט.

הוצאת שטיבל, מוסקבה

התקופה

מאסף גדול, יוצא ארבע פעמים בשנה.

העורך: דוד פרישמאן. המוציא: אברהם יוסף שטיבל.

ספר ראשון.

תוכן הענינים:

ספורים:

שני קונטרסים (ספור מחיי היהודים בספרד לפני הגרשם משם. — מעזבון הסופר המנוח) . . . בוקי בן יגלי.
סחור סחור (רומאן) . . . . א. שטיינמאן.
לילה . . . . ה. ש. בן־אברם.
נחש הנחושת . . . . דוד פרישמאן.

שירים:

נדודים . . . . ד. שמעונוביץ
פיח־פיח . . . . יעקב לרנר
שירים . . . . אליהו מייטוס
בת ליטא . . . . ז. וולפובסקי.
מפיסטופל . . . . דוד פרישמאן.

בקורת:

במשעולים („כנסת") . . . . ד. א. פרידמאן.
רשימות ספרותיות:
א) „התורן". . . . . נתן גרינבלאט.
ב) „עולמנו". . . . .

תרגומים:

בין שני עולמות (דראמה בארבע מערכות מאת ש. אנ־סקי). תרגום ח. נ. ביאליק.
ספר איליאס, הומירוס . . . . דוד פרישמאן.
משירי היינע . . . . יעקב פיכמאן.
משירי וו. גאטע . . . . דוד פרישמאן.
הגנן, רבינדרא נת טאגורי . . . . דוד פרישמאן.

מאמרים:

חמש תקופות בנבואה . . . . י. א. טריווש.
תלמודה של בבל ותלמודה של ארץ־ישראל . י. ח. טביוב.
יגון היחיד . . . . ד. א. פרידמאן.
היסטוריה של איש־צבא יהודי . . . . . . ש. דובנוב.

מתקופה לתקופה:

הד הימים:
א) המלחמה והריבולוציה . . . .
ב) נשכחות . . . .
ג) היהדות ומדינת היהודים . . .
ד) המשיח האחרון . . . . . .
} א. שטיינמאן.

המאסף מכיל 700 עמודים בתבנית אנציקלופדית גדולה

מחירו 4 דולארים. דמי משלוח 50 סנט. מוכרי־ספרים הקונים לא פחות מחמשה אכסמפלארים מקבלים נכיון של 20%. המכירה לאחדים ולסיטונות אך במזומנים.

הנזירה ביאטריסה

מיסטריון בשלש מערכות מאת מורים מטרלינק. תרגום א. שטיינמאן. בעריכת דוד פרישמאן.
המחיר עם המשלוח 60 סנט. מוכרי־ספרים מקבלים נכיון כנ"ל.

הספרים האלה נתקבלו זה־עתה ממוסקבה במספר מצומצם מאד.

המכירה הראשית בלשכת „התורן":

HATOREN, 55 5th AVENUE, NEW YORK.

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.